Пономарьова Катерина Іванівна

«Українська мова та читання»

підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти

(у 2-х частинах)

Частина 1

«Оріон»

2025

Підручник створено до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О. Я. Савченко

Оріон

Нова українська школа

Катерина
ПОНОМАРЬОВА

Українська мова та читання

2

Частина 1

Український освітянський
видавничий центр

МРІЄМО

УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

ЧИТАЄМО

ДУМАЄМО

Я МИ ТИ

ПИШЕМО

СПІЛКУЄМОСЯ

РОЗПОВІДАЄМО

Український освітянський видавничий центр «Оріон»

Катерина
ПОНОМАРЬОВА

Українська мова та читання

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України

Київ
Оріон
2025

УДК 811.161.2*кл2(075.2)
П16

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2025 № 345)

Відповідно до Типової освітньої програми
колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко

Умовні позначення:

— прочитай або розкажи

— поспілкуйся з іншими

— послухай і зрозумій

— поміркуй і поясни

— напиши

— попрацюй у парі або групі

— виконай роботу олівцем

— виконай завдання на вибір

— виконай творче завдання

— виконай завдання вдома

— розкажи, чи цікаво тобі було на уроці

Запрошуємо до нашого електронного додатка:
https://faino.school/

ISBN 978-617-7712-39-7
© К. І. Пономарьова, 2025
© ХОРШ «Оріон», 2025

Державний Гімн України

Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запанує́м і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:
Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ВСТУП

НУМО ЗНАЙОМИТИСЬ!

1. Прочитай повідомлення Ґаджика.

Привіт! Я Ґаджик.
Хочу навчитися правильно
говорити й писати
українською мовою.
Пропоную робити це разом.

2. Про що повідомив Ґаджик? Яку відповідь йому даси?

3. Пригадай, як правильно записувати речення. Перевір свої думки за правилом.

Перше слово в реченні пишемо з **великої** букви.
У кінці речення ставимо **крапку**, **знак оклику** або **знак питання**.
Усі слова в реченні пишемо **окремо** одне від одного.

4. Прочитай повідомлення Читалочки.

Привіт Я Читалочка
Дуже люблю книжки
А ти любиш читати

5. Яких помилок припустилася Читалочка? Поясни, який знак поставиш у кінці кожного речення.

6. Запиши в зошиті відповідь на запитання Читалочки.

7. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Поясни, що в ньому **неправильно**.

вітаю! я щебетунчик.
у мене мікрофон. він допомагає мені спілкуватися.

8. Прочитай повідомлення Родзинки. Чи бачиш у ньому помилку?

Здрастуй! Я — Родзинка.
Дужелюблюцікавізавдання.
Давай виконувати їх разом!

9. Запиши **другий** рядок з повідомлення Родзинки без помилок.

10. Виконай завдання Родзинки — склади з пазлів слово. Розкажи, які спогади воно в тебе викликає.

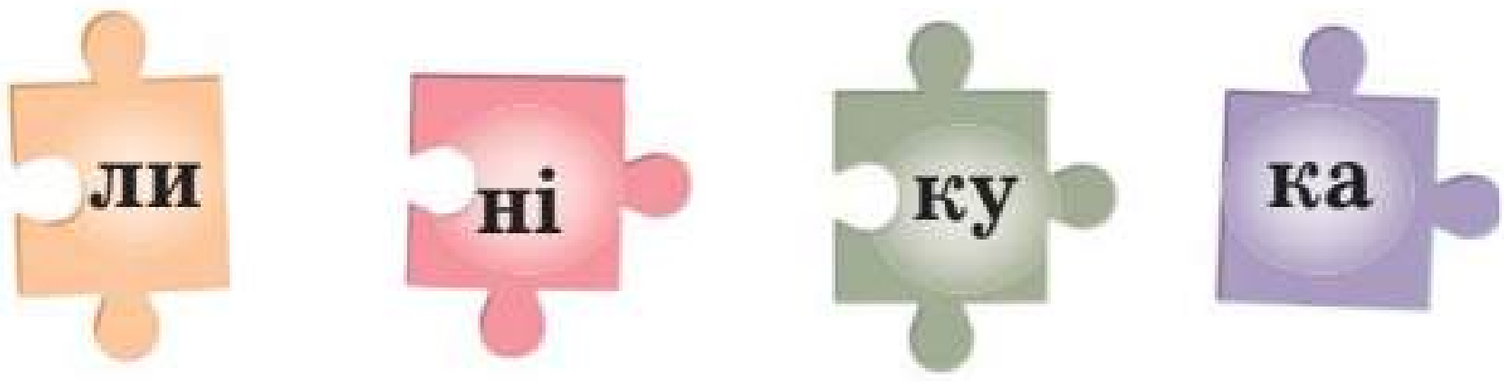

11. Прочитай запитання Щебетунчика. Запиши в зошиті відповіді на них.

1. Де ти провів / провела канікули?
2. Чим там займався / займалася?

12. Розпитай в однокласників і однокласниць, як вони провели літні канікули. Чи задоволені відпочинком?

13. Склади речення з поданих слів і запиши.

1. Літні, промайнули, канікули, швидко.
2. Ми, повернулися, знову, школи, до.

ДОСЛІДЖУЙ ЗВУКИ І БУКВИ, СКЛАД, НАГОЛОС

РОЗРІЗНЯЙ МОВНІ ЗВУКИ І БУКВИ

1. Прочитай вірш Леоніда Полтави.

Все, що живе на світі, уміє розмовляти.
Уміють говорити зайці і зайченята,
по-своєму говорять і риби серед моря,
і у садочку пташка, і у траві комашка…
Говорять навіть квіти з блискучими зірками…
— А як говорять діти?
— Так, як навчила мама!

2. Про яких тварин згадується у вірші? Розкажи, хто де живе.

3. Запиши відповідь на запитання Читалочки.

Якою мовою ми розмовляємо на цьому уроці?

4. Поміркуй, із чого складається мова людини. Порівняй свою думку з правилом.

Мова складається зі слів, а слова — з **мовних звуків**.

5. Визнач, хто на малюнку утворює мовні звуки. Поясни Щебетунчикові, якою дорогою треба йти до цих звуків. Орієнтуйся за деревами.

6. Прочитай правило про звуки і букви. Поясни, чим вони відрізняються.

Мовні звуки на письмі позначаються **буквами.**
Розрізняй **звуки** і **букви**.

Звуки
чуємо і вимовляємо

- Голосні
- Приголосні
  - Тверді і м'які

Букви
бачимо, пишемо і читаємо

- Великі і малі
- Друковані і рукописні

7. Склади і запиши **два** речення про те, чим зайняті діти.

8. Поміркуй, хто з цих дітей утворює мовні звуки. Якими знаками їх позначають на письмі?

9. Пограй із друзями в гру **«Відлуння»** — хтось називає букву, а хтось вимовляє звук, який вона позначає.

10. Знайди слово, «заховане» серед цеглинок конструктора. Склади з ним **два** речення і запиши.

11. Допоможи Родзинці визначити, в яких реченнях ідеться про мовні звуки. Запиши ці речення.

1. Андрійко пилососить.
2. Бабуся розповідає казку.
3. У саду співають пташки.
4. Діти співають пісню.

РОЗПІЗНАВАЙ ГОЛОСНІ ЗВУКИ

1. Допоможи Читалочці придумати заголовок до вірша.

Вже **груші** медом-соком налились,
почервоніли в яблучок боки́.
Поглянь, яка **краса, ну** подивись!
Усе вдяглося в **золото** й шовки́!

Надія Красоткіна

Проведи дослідження!

1. Вимов останній звук у виділених словах.
2. Визнач, як утворюються ці звуки — з голосу чи шуму.
3. Пригадай, як вони називаються. Перевір себе за правилом.

Голосні звуки утворюються за допомогою **голосу**.

2. Запиши одним реченням, що робить Читалочка на малюнку вгорі. Підкресли в словах букви, які позначають голосні звуки.

3. Родзинка заховала серед букв слово, яке називає кількість голосних звуків в українській мові. Знайди це слово.

4. Пригадай і вимов усі голосні звуки.

5. Прочитай слова. Вимов останній звук у кожному з них. Визнач, який він — голосний чи приголосний. Запиши букву, якою він позначений.

Мова, листя, небо, рибу, ловлю, руде, синє, руки, теплі, гаї.

6. Полічи записані букви. Скільки їх? Порівняй, чого більше — голосних звуків чи букв, які їх позначають. Поясни чому так. Перевір себе за правилом.

В українській мові
шість голосних звуків: [а], [о], [у], [е], [и], [і].
Вони позначаються
десятьма буквами: а, я, о, у, ю, е, є, и, і, ї.

7. Прочитай прикмети вересня. Спиши **одну** з них. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

1. Вересень пахне яблуками.
2. Вересень трусить груші в садочку.
3. Грім у вересні **віщує** теплу осінь.

8. Поясни, як ти розумієш значення виділеного слова.

9. Допоможи Ґаджикові скласти з поданих букв слова. Запиши їх. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

а
с д о
к

я
б у л
к а

л
т и с
я

10. Склади з утвореними словами **три** речення про осінній сад і запиши.

11. Допоможи Щебетунчикові відновити слова — поміняй місцями букви, які позначають голосні звуки. Запиши утворені сполучення слів.

Сєни нобе, сіви хмира, жевто лясти.

РОЗРІЗНЯЙ ГОЛОСНІ І ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

1. Послухай текст про улюблену рослину Родзинки.

Калина росте в лісі, на берегах річок, при дорозі, у дворах. Навесні вона зацвітає білим цвітом. Восени ягоди калини червоніють. А після першого морозу стають смачними.

2. Розкажи, що ти дізнався / дізналася про улюблену рослину Родзинки.

3. Спиши **третє** речення з тексту про калину. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

Проведи дослідження!

1. Вимов звуки, позначені буквами, які залишилися **не підкресленими**.
2. Визнач, як утворилися ці звуки — тільки з голосу чи голосу й шуму.
3. Пригадай, як називаються такі звуки. Перевір себе за правилом.

Приголосні звуки утворюються з **голосу** і **шуму** або тільки **шуму.**

4. Прочитай інформацію, яку знайшов Ґаджик.

Калина — цілюща рослина. Відвар плодів калини з медом виліковує застуду, кашель.

5. Поясни, як розумієш значення слова **цілюща**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

ЦІЛЮ́ЩА — та, що має лікувальні властивості.

6. Спиши повідомлення Ґаджика про калину. Підкресли букви, які позначають приголосні звуки.

7. Поцікався в однокласників і однокласниць, хто куштував плоди калини. Які вони на смак?

8. Склади **два** речення про своє ставлення до калини і запиши.

9. Доповни речення словами з довідки й запиши. Підкресли слово, в якому найменше приголосних звуків.

1. Осінь … , … . 2. Калина … , … .

Довідка: *щедра, червона, дощова, цілюща.*

РОЗПІЗНАВАЙ М'ЯКІ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

1. Прочитай текст про Юрка.

У неділю Юрко прокинувся дуже рано й весело сказав матері:

— Мамо, сьогодні ми йдемо до лісу!

— Надворі дощ, — каже мати. — Ллє як із відра. Не підете до лісу.

Юрко глянув у вікно: на подвір'ї — калюжі, небо облягли сірі хмари.

Юрко сів біля столу й заплакав…

За Василем Сухомлинським

2. Як думаєш, чому Юрко заплакав? Придумай щасливий кінець розповіді.

Проведи дослідження!

1. Вимов звуки, позначені в тексті підкресленими буквами.
2. Поясни, що спільного в їх вимові.
3. Які букви вказують на м'якість цих звуків? Перевір себе за правилом на с. 12.

Букви **я**, **ю**, **є**, **і**, **ь** позначають м'якість попередніх приголосних звуків.

3. Пригадай, як позначаються м'які і тверді звуки у схемах слів. Допоможи Читалочці записати склади в дві колонки.

зі зи ра ря не нє тю ту со сьо

4. Утвори слово з кожним складом другої колонки і запиши.

5. Допоможи Родзинці перетворити м'які звуки в словах на тверді. Запиши утворені слова за зразком.

Зразок: *тінь — тин.*

люк рись ліс

6. Під кожним записаним словом побудуй його звукову схему.

7. Прочитай речення. Поясни, що переплутав Щебетунчик. Запиши речення без помилок.

1. У рюках несу рукзак. **2.** Над головою сине нєбо.
3. Лальку покляли в ліжечко.

8. Ґаджик стверджує, що в поданих словах є м'який приголосний звук. Чи погоджуєшся ти з ним? Поясни чому. Перевір себе за правилом.

гай зайчик полохливий березовий

Буква **й** завжди позначає **м'який** приголосний звук.

9. Склади **два** речення зі словами, які дібрав Ґаджик. Запиши їх.

10. Спиши загадку. Устав пропущені букви і слово-відгадку. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

Я кол..чий, мов буд..к,
а зовут.. мене ... .

ПРАВИЛЬНО ЗАПИСУЙ СЛОВА З *ЬО* І *ЙО*

1. Допоможи Ґаджикові записати слова у дві колонки, поділяючи їх на склади.

Йосип, сьомий, деньок, мільйон, сльози, район.

йо	ьо

Проведи дослідження!

1. Яке зі сполучень — **ьо** чи **йо** — стоїть на початку слів і складів?
2. Яке сполучення стоїть у серéдині складів?
3. Зроби висновок, коли пишемо **йо**, а коли — **ьо**. Перевір себе за правилом.

На початку слова і складу пишемо **йо**.

У серéдині складу після м'якого приголосного звука пишемо **ьо**.

2. Прочитай текст. Допоможи Читалочці визначити, які букви пропущені в словах. Спиши текст. Устав пропущені букви.

Літн..ого дня я пішла у га..ок. Там т..охкав соловейко. У траві блищали сл..озинки роси. Зна..ома галявина стала кол..оровою від квітів.

3. Прочитай разом зі Щебетунчиком скоромовку. Визнач, яка буква пропущена в словах. Спиши перше речення. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

..оржа впіймав на вудку ..осип.
Схопив і зойкнув: Ой-ой-ой!
Не знав, напевно, ..осип досі,
який колючий ..оржик той.

Наталя Забіла

4. Вивчи скоромовку Щебетунчика напам'ять. Позмагайся з друзями, хто швидше її розкаже й не зіб'ється.

5. Знайди слова, «заховані» серед букв. Склади з ними розповідь (2–3 речення) і запиши.

АМПЙОСИПШУЙОРЖВІЬОЗЧНЙОДЛІУЕЦ

6. Перевір, чи правильно Родзинка підписала малюнки. Поясни, у яких словах вона припустилася помилки. Запиши ці слова правильно. Побудуй їх звукові схеми.

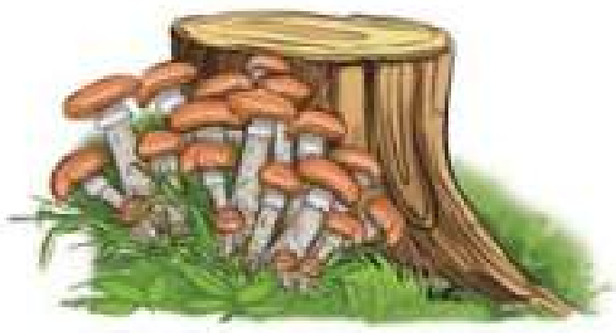

пенйок

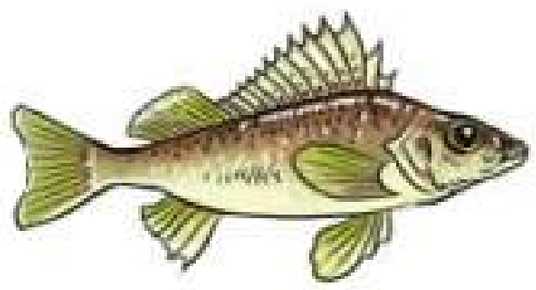

йорж

ьогурт

дзьоб

7. Склади речення за двома малюнками з попереднього завдання. Запиши їх.

ДОСЛІДИ СЛОВА З ПОДОВЖЕНИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ

1. Прочитай повідомлення, яке побачив Ґаджик на дошці оголошень.

ОГОЛОШЕННЯ

20 вересня у шкільному басейні відбудуться **змагання** з плавання. Початок о 12 годині.

Переможців очікує приз.

Тренер із плавання

2. Поясни, про що повідомляється в оголошенні. Чи хотілося б тобі взяти участь у змаганнях із плавання?

3. Випиши виділені в оголошенні слова.

Проведи дослідження!

1. Прочитай виписані слова.

2. Порівняй вимову м'яких приголосних звуків. У якому слові цей звук подовжений?

3. Зроби висновок, якими буквами позначено подовжений звук. Перевір себе за правилом.

Подовжені м'які приголосні звуки позначаємо на письмі **двома** однаковими буквами.

У звукових схемах їх позначаємо так: [▬:].

4. Випиши з оголошення інші слова з подовженими приголосними звуками. Побудуй їх звукові схеми.

5. Прочитай текст. Запиши виділені речення. Устав, де потрібно, пропущені букви.

Уранці на узліс..і відбувалос..я змаган..я. Дві команди зайчиків грали у футбол.

Суд..я дав свисток. Гра роз-почалас..я. На весь ліс лунало скрекотан..я сороки. Вона була коментаторкою.

6. Підкресли в записаних реченнях слова з подовженими м'якими приголосними звуками. Визнач, якому слову відповідає така звукова схема [▬●|▬:●].

7. Разом з однокласниками й однокласницями допоможи зайчатам написати оголошення про наступний футбольний матч. Візьміть за зразок оголошення із завдання 1.

8. Напиши розповідь про своє улюблене заняття (2–3 речення).

9. Спиши текст. Устав у слова пропущені букви.

Юрко поспішає на тренува.. з боксу. А Сашко відвідує гурток малюва..

РОЗПІЗНАВАЙ СЛОВА ЗІ ЗВУКАМИ [д͡ж], [д͡з], [д͡з']

1. Разом із сусідом чи сусідкою по парті прочитайте в ролях розмову Ґаджика і Родзинки.

Ґ а д ж и к: Що читаєш, Родзинко?

Р о д з и н к а: Одержала записку від Оленки.

Ґ а д ж и к: Чому ж ти не радієш? Невже в записці щось неприємне?

Р о д з и н к а: Записка приємна. Але написана з помилками. От і не знаю, радіти чи сумувати.

2. Родзинка пропонує тобі прочитати записку Оленки і знайти помилки.

Привіт, Розинко!
Я джудже хочу з тобою друджити.
Оленка Бжілка

3. Розкажи, про що повідомляється в записці.

4. Запиши в зошиті записку Оленки без помилок.

5. Щебетунчик зробив світлини комах. Запиши їх на́зви. Доповни записаний ряд іншими словами зі звуками [д͡ж], [д͡з], [д͡з'].

6. Побудуй звукову схему слова **джміль**.

7. Склади й запиши речення про **двох** комах, зображених на світлинах.

8. Читалочка любить читати журнал «**Джміль**». Послухай, про що вона дізналася з нього.

Бджоли живуть родинами — роями. У кожній родині є королева-матка, трутні й робочі бджоли. Матка і трутні народжують нових бджіл. А робочі бджоли виробляють мед.

З дитячого журналу «Джміль»

9. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

1. Як називається бджолина родина?
2. Які бджоли виробляють мед?

10. Напиши про своє ставлення до популярних дитячих журналів (2–3 речення)

11. Спиши скоромовку. Підкресли слова, у яких звуків менше, ніж букв. Побудуй звукові схеми цих слів.

Жовтий жук купив жилет,
джемпер, джинси і жакет.

РОЗПІЗНАВАЙ СЛОВА З БУКВАМИ *Ґ, Щ*

1. Прочитай вірш, який подобається Ґаджикові. Поясни, як розумієш значення виділених слів. Випиши їх у колонку.

З **ґ** слова вчимось читати:
ґанок, ґудзик, ґелґотати.
А в словах таких, як **ґлей**,
ґуля, а ще **ґава**,
поміняєш **ґ** на **к** —
вийде щось цікаве.

За Галиною Джемулою

2. Заміни в записаних словах першу букву так, як сказано у вірші. Запиши в другу колонку слова, які утворилися. Поясни їхні значення.

3. Склади **два** речення зі словами однієї пари і запиши.

4. Послухай текст.

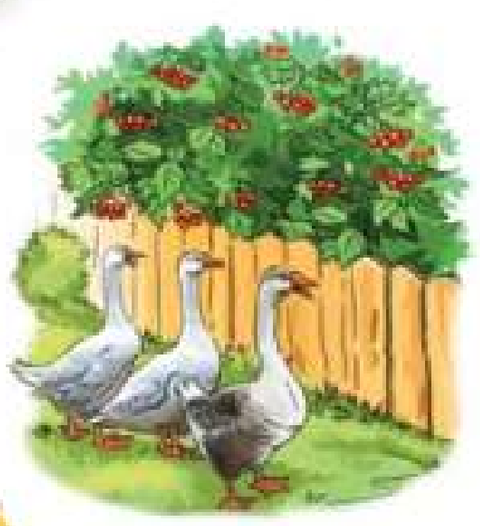

Ґава і гуси

Ґава зчинила ґвалт:
— У садку пожежа! Вогонь палає!
— Годі галасувати, — заґелґотали гуси.
— То червоніють ягоди калини.

5. Поясни, чому ґава переплутала калину з вогнем.

6. Випиши з тексту про ґаву слова з буквою **ґ**. Доповни утворений ряд іншими словами з цією буквою.

7. Прочитай розповідь Родзинки. Визнач, яку букву пропущено в словах. Що ти про неї знаєш?

Під ку..ем калини сиділи рибалки. Ось заворушились поплавки. Юрко впіймав ..уку, а Сашко — ля..а.

8. Спиши розповідь Родзинки. Підкресли слова з буквою **щ**. Побудуй звукову схему слова **кущ**.

9. Щебетунчик любить утворювати слова зі своєю улюбленою буквою. Він хоче й тебе навчити. Перетвори подані слова за зразком.

Зразок: *день — щодня.*

Ранок, тиждень, вечір, рік.

10. Запиши **два** речення про те, що ти робиш **щоранку** і **щовечора**.

11. Склади слова з поданих букв. Побудуй з ними речення і запиши.

Я І Щ Р К А Ґ Н А О К

ДОСЛІДИ, КОЛИ БУКВИ *я, ю, є, ї* ПОЗНАЧАЮТЬ ДВА ЗВУКИ

1. Прочитай текст про пригоду, яка сталася з Родзинкою.

Якось Родзинка поверталася зі школи. Бачить — на вулиці **стоїть** маленька дівчинка й плаче. Родзинка запитала:

— Дівчинко, як тебе звати?
— **Єва.**
— Чому ти плачеш?
— Я загубилася.
— А де ти живеш?
— Удома.
— А де твій дім?
— Не **знаю.**

2. Поясни, чому дівчинка плакала. Чи знаєш ти, як можна їй допомогти? Що треба знати, щоб не потрапити в таку ситуацію?

3. Разом з однокласником / однокласницею прочитайте в ролях розмову Родзинки з Євою.

4. Випиши з тексту про Єву виділені слова, поділяючи їх на склади.

Проведи дослідження!

1. Підкресли у виписаних словах букви **я**, **ю**, **є**, **ї**.
2. Вимов звуки, які вони позначають.
3. Скільки звуків позначає кожна із цих букв?
4. Поясни, де стоять ці букви — на початку чи в середині складу.
5. Зроби висновок, коли ці букви позначають два звуки. Перевір себе за правилом.

Букви **я**, **ю**, **є** позначають **два звуки**, якщо стоять **на початку** слова або складу.

5. В іменах друзів Щебетунчика букви **я**, **ю**, **є**, **ї** позначають два звуки. А в друзів Читалочки — один звук. Запиши, хто є друзями Читалочки, а хто — Щебетунчика.

Наталя **Євген** **Юрко**

Марія **Люба** **Світа**

Зінаїда

6. Поміркуй, чому не знайшлося імені, у якому буква **ї** позначає один звук. Перевір себе за правилом.

Буква **ї** завжди позначає **два звуки**.

7. Прочитай пораду Ґаджика.

Ти маєш знати своє ім'я і прізвище. А ще — назву міста або села, в якому живеш. І свою вулицю та номер будинку.

Тоді завжди зможеш потрапити додому.

8. Запиши виділені в пораді Ґаджика речення. Підкресли слова, в яких букви **я**, **ю**, **є** позначають два звуки. Побудуй звукову схему слова **ім'я**.

9. Напиши текст за поданими запитаннями.

1. Як називається наша Батьківщина?
2. Яке місто є її столицею?
3. Як ти ставишся до своєї Батьківщини?

10. Доповни речення інформацією про себе і запиши.

Моє прізвище … . Моє ім'я … . Я проживаю в місті (селі) … . Мій будинок розташований на вулиці … .

ПИШИ ПРАВИЛЬНО СЛОВА З АПОСТРОФОМ

1. Прочитай запрошення, яке отримали друзі.

Запрошення

Дорогі друзі!
Запрошую вас на гостину.
Чекаю всіх у п'ятницю о 12 годині в моєму будинку за адресою: вулиця Кам'яна, будинок 9.

Мар'янка

2. Знайди в запрошенні відповіді на запитання Родзинки.

1. Кому призначене запрошення?
2. Хто запрошує друзів?
3. Навіщо Мар'янка запрошує друзів?
4. Коли вона чекає на гостей?
5. Куди мають прийти гості?

3. Разом з однокласниками / однокласницями прочитайте в ролях розмову друзів.

Родзинка: Що ми подаруємо Мар'янці?
Щебетунчик: Я пропоную м'яч.
Ґаджик: А може, хом'ячка?
Читалочка: Найкращий подарунок — книжка.

4. Який із подарунків тобі подобається найбільше? Поясни чому.

5. Прочитай вірші. Випиши виділені слова.

* * *

Гороб'ята Чив і Чик
над подвір'ям **в'ються.**
А як зернятко знайдуть,
не **з'їдять** — поб'ються.

* * *

Голуб'ятам м'яко спати —
з пір'я **в'є** гніздечко мати.

Проведи дослідження!

1. Вимов у виписаних словах звуки, позначені буквами перед апострофом.
2. Визнач, які вони — тверді чи м'які.
3. Назви́ й підкресли букви, які стоять після апострофа.
4. Зроби висновок, коли треба ставити апостроф. Перевір себе за правилом.

Апостроф ставимо після **твердого** приголосного звука перед буквами **я**, **ю**, **є**, **ї**.

6. Допоможи Щебетунчикові вибрати слова, у яких треба ставити апостроф. Запиши їх. Побудуй звукову схему виділеного слова.

п..ять | дес..ять | **в..юн** | м..який
подвір..я | р..юкзак | сі..є | комп..ютер

7. Прочитай текст про хом'ячка. Запиши виділену частину. Постав, де треба, апостроф.

Хлоп..ята вз..ялис..я годувати хом..яка. Він гриз сухарі, моркву, бур..яки. Усе з..їдав і кудись зникав.

Якось тато хотів узути гумові чоботи. А там чималий запас їжі. Це звірок перетворив чобіт на нірку.

За Андрієм Бондарчуком

8. Читалочці цікаво, що ти знаєш про хом'яків. Усно склади розповідь за її запитаннями.

1. Чи доводилося тобі бачити живого хом'яка?
2. Що ти знаєш про цю тваринку?

9. Склади і запиши **два** речення про хом'яків.

10. Спиши речення, утворивши слова з букв, що у дужках.

1. Причепився, як (р, п, я, е, х). 2. Щоки, як у (х, м, я, о, к, а). 3. Слизький, як (в, н, ю).

ВИМОВЛЯЙ ПРАВИЛЬНО ДЗВІНКІ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ В КІНЦІ СЛІВ І СКЛАДІВ

1. Щебетунчик пропонує звукову розминку. Вимов чітко кожну пару звуків, з'єднаних стрілочкою.

[б]	[д]	[д']	[з]	[з']	[ж]	[г]	[ґ]	[дж]	[дз]	[дз']
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
[п]	[т]	[т']	[с]	[с']	[ш]	[х]	[к]	[ч]	[ц]	[ц']

Проведи дослідження!

1. Порівняй, який звук у кожній парі вимовляється голосніше, а який — тихіше.
2. Визнач, у якому ряду подано дзвінкі приголосні звуки. Вимов їх дзвінко.
3. В якому ряду подано глухі приголосні звуки? Вимов їх приглушено.

2. Ґаджик хоче навчити тебе правильно вимовляти слова з дзвінкими приголосними звуками. Для цього прочитай правило.

Дзвінкі приголосні звуки в кінці слова і складу **вимовляємо дзвінко**.

3. Разом з однокласником / однокласницею пограйте в гру **«Відлуння»**. Читайте слова по черзі, дотримуючись правила.

зуб | берег | дубки | садки | берізка | ліжко

4. Прочитай і запиши речення, замінивши малюнки словами.

1. В акваріумі плавала золота . 2. Оленка подарувала Сергійкові цікаву 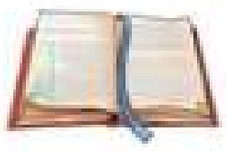. 3. На узліссі росте великий . 4. На озері плаває білий .

5. Відгадай мовні загадки Родзинки. Запиши слова-відгадки.

З **б** у лісі виростаю.

З **п** — хворобу називаю.

6. Склади речення з кожним словом-відгадкою і запиши.

7. Допоможи Читалочці перетворити й записати слова за зразком. Прочитай утворені слова, дотримуючись правила.

Зразок: *гриби — гриб.*

Краби, плоди, друзі, ножі, гарбузи.

СПОСТЕРІГАЙ ЗА НАГОЛОСОМ У СЛОВАХ

1. Прочитай розповідь Ґаджика. Дотримуйся наголосу.

Бра́ти збиралися в далеку дорогу́. Вирішили не брати́ нічого зайвого. Але одну доро́гу річ узяли. Це мобільний телефон.

2. Яких помилок припустився Ґаджик? Випиши з тексту пари слів, які відрізняються тільки наголосом. Постав наголос.

Проведи дослідження!

1. Прочитай записані слова. Поясни, чим вони відрізняються.
2. Зроби висновок, чи може від наголосу залежати значення слова. Перевір себе за правилом.

Наголос може змінити **значення** слова.

3. Допоможи Читалочці вибрати з довідки потрібні слова. Запиши утворені речення. Постав наголос у вставлених словах.

1. Учні зробили яскраві ... . **2.** Дівчинка почала голосно ... . **3.** Ніс — це ... нюху . **4.** ... — музичний інструмент.

Довідка: *плакати, орган.*

4. Допоможи Родзинці відгадати загадку. Запиши слова-відгадки. Познач наголос у кожному слові.

Слово це — старовинна будова
з гостряками мурованих веж.
Щойно зміниш ти наголос слова —
цим одразу будову замкнеш.

Дмитро Білоус

5. Склади розповідь за малюнками, використовуючи слова-відгадки.

6. Дай відповіді на запитання Щебетунчика і запиши.

1. Що побачили діти на горі?
2. Що висіло на дверях?

7. Визнач, яке з поданих слів змінює своє значення зі зміною наголосу. Утвори **два** речення з цим словом так, щоб у кожному воно мало інший наголос. Запиши їх.

Літо, сіяти, сонце, зерно.

НАГОЛОШУЙ ПРАВИЛЬНО СЛОВА

1. Спиши подані слова. Постав наголос. Перевір себе за словником.

читання
завдання
запитання
помилка

СЛОВНИК

завда́ння
запита́ння
по́ми́лка (помилки́)
чита́ння

Проведи дослідження!

1. Скільки знаків наголосу стоїть над словом **помилка**?
2. Вимов це слово двома способами.
3. Скільки знаків наголосу над словом **помилки**?
4. Покажи, як треба його вимовляти.
5. Зроби висновок про наголос у цих словах. Перевір себе за правилом.

Слово **помилка** можна наголошувати так: **по́милка** і **поми́лка**. А слово **помилки́** має один наголос.

2. Допоможи Ґаджикові вставити пропущені в тексті слова. Знайди їх у словнику вгорі сторінки.

На уроках ... ми читаємо різні твори. Також відповідаємо на ... до них. І любимо виконувати цікаві ... .

3. Запиши цей текст. Постав наголос у вставлених словах.

4. Прочитай вислови, які дібрала Читалочка. Поясни, як їх розумієш. Запиши той вислів, який тобі більше сподобався.

1. Не помиляється той, хто нічого не робить.
2. Хто сам знайшов свою помилку, той удруге її не зробить.

5. Прочитай вірш Галини Малик. Допоможи хлопчикові Віті виправити помилки — устав пропущені слова.

Геть усе, усе на світі
переплутав хлопчик Вітя.
Каже: — Діти вчаться в полі,
а комбайн працює в школі.
Всіх людей стрижуть в лікарні,
а лікують в перукарні.
Ми книжки берем в аптеці,
ліки — у бібліотеці.
От який Вітьок дивак!
Ти ж бо знаєш — це не так!
Діти звісно вчаться в … ,
а комбайн працює в … .
Ми лікуємось в … ,
а стрижемось в … .
Ліки беремо в … ,
а книжки — в … .

6. Спиши виділені рядки вірша. Встав пропущені слова. Познач у них наголос.

7. Допоможи Щебетунчикові розгадати ребуси. Запиши слова-відгадки. Постав наголос. Побудуй звукову схему останнього слова.

по **ка** **чи** ~~**фон**~~ **ня**

8. Склади речення з кожним словом-відгадкою і запиши.

9. Родзинка хоче дати тобі дві поради. Допоможи скласти їх із поданих слів. Запиши поради в зошиті.

робити не помилки бійся

помилках на вчаться

ДОСЛІДИ СЛОВА З НЕНАГОЛОШЕНИМИ ЗВУКАМИ [Е], [И]

1. Допоможи Родзинці оформити фотоальбом. Запиши в зошиті на́зви предметів, зображених на світлинах.

Проведи дослідження!

1. Постав наголос у записаних словах.
2. Підкресли букви, які позначають ненаголошені звуки **[е]**, **[и]**.
3. Порівняй вимову звуків **[е]**, **[и]** в наголошених складах і ненаголошених.
4. У яких складах звуки **[е]**, **[и]** вимовляються чітко?
5. Як вимовляються ненаголошені звуки **[е]**, **[и]**?
6. Перевір свої міркування за правилом.

Ненаголошений звук **[е]** у вимові наближається до **[и]**.
Ненаголошений звук **[и]** у вимові наближається до **[е]**.

2. Прочитай текст про пригоду в місті. Правильно вимовляй виділені слова.

Щебетунчик потрапив у **велике** місто. А там машин багато-багато! **Хлопчик захвилювався:**

— Як же **перейти вулицю?**

— Не турбуйся, — заспокоїла **Читалочка.** — Нам допоможуть добрі **помічники.**

3. Чи здогадуєшся, про яких помічників говорила Читалочка?

4. Запиши слова, виділені в тексті про Щебетунчика. Постав у них наголос. Підкресли букви, які позначають ненаголошені голосні **[е]**, **[и]**.

5. Прочитай вірші. Випиши виділені слова. Підкресли букви, які позначають ненаголошений звук **[е]**.

На дорозі звір **лежить:**
весь у смужку, ніби спить.
Цього звіра звати «зебра»,
має він смугасті ребра.
Знає кожний пішохід —
це безпечний **перехід**.

Знають діти всі, напевно,
перехід бува підземний.
Під **землею** люди йдуть —
і **безпечна** їхня путь.

Як **червоне** світло — стій!
Жовте — ще не йди, **чекай!**
Хай **зелене** загориться,
а тоді уже й рушай!

6. Щебетунчик хоче взяти в тебе інтерв'ю. Дай відповіді на його запитання. Запиши їх у зошиті.

1. Які помічники допомагають переходити вулицю?

2. Якими з них тобі доводилося користуватися?

7. Прочитай слова, які дібрав Ґаджик. Назви́ цю групу предметів одним словом. Випиши слова з ненаголошеними звуками **[е]**, **[и]**. Постав у них наголос.

Машина, човен, велосипед, мопед, катер, корабель, тролейбус, електричка.

8. Склади і запиши речення про те, який транспорт рухається на дорогах.

БУДУЙ СЛОВА ЗІ СКЛАДІВ

1. Пограй з однокласниками й однокласницями в театр. Прочитайте розмову друзів у ролях.

Родзинка: Чи є в тебе улюблена іграшка?
Щебетунчик: Звичайно! Це конструктор «Леґо».
Ґаджик: Чому тобі подобається конструктор?
Щебетунчик: Бо я люблю будувати щось нове.
Читалочка: А в мене є конструктор слів.
Ґаджик: О, це цікаво!

2. Читалочка пропонує пограти з конструктором слів. Утвори з поданих складів на́зви малюнків і запиши.

БІ

РО

БАР

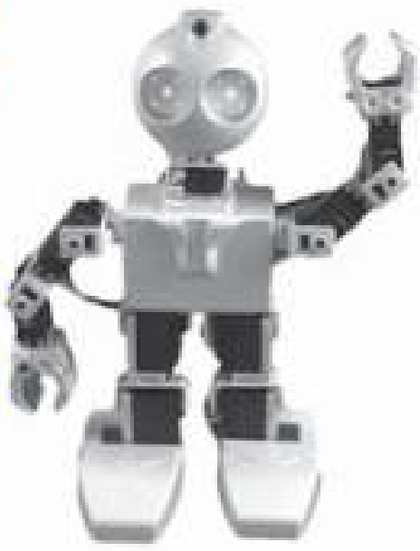

БОТ

ЗАВР

ДИ

НО

3. Склади **три** речення з утвореними словами. **Одне** запиши.

4. Якийсь зловмисник підкинув у конструктор Читалочки браковані цеглинки. Букви на них **не утворюють** складу. Знайди ці цеглинки.

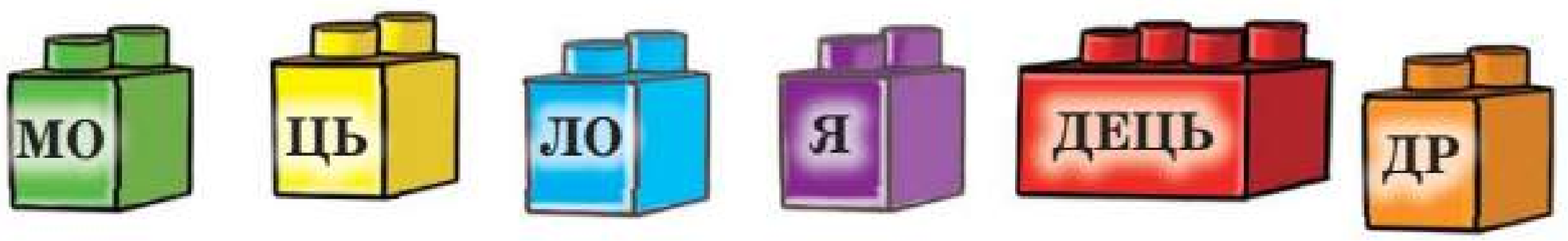

5. Поясни, як тобі вдалося розпізнати браковані цеглинки. Перевір себе за правилом.

Кожний **склад** має **голосний** звук.
Скільки в слові **голосних** звуків, стільки і **складів**.

6. Побудуй речення з цеглинок конструктора Читалочки. Запиши його. Який знак поставиш у кінці цього речення? Поясни чому.

7. Родзинка переплутала місцями цеглинки, і вийшли дивні слова. Перестав цеглинки так, щоб утворилися справжні слова. Запиши їх. Постав наголос.

8. Ґаджик дібрав особливі слова. Поділи їх на склади і спробуй переплутати. Запиши слова, які утворились. Поясни, чому ці слова особливі.

НАСОС МАРКО КАБАН

9. Утвори слова з перших складів поданих слів і запиши їх.

урок любка лелека насіння

іриси гратися шкатулка

10. Склади з цими словами розповідь (2–3 речення) і запиши.

11. Читалочка «заховала» в гірлянді з листя вісім слів. Знайди їх і запиши. З одним зі слів склади речення і запиши.

СЕ ЛО СІ РІ КИ ТИ ХО ЧУ ДО

ПОДІЛЯЙ СЛОВА НА СКЛАДИ ДЛЯ ПЕРЕНОСУ

1. Читалочка радить тобі прочитати текст Остапа Вишні.

Одного вечора ліг Василько і взяв книж-ку перед сном почитати. Він не знав, що ле-жачи книжку читати не можна. Бо псуєть-ся зір і **книжка.**

Лежав Василько, читав і скоро задрімав. А книжка впала. **Сторінки** в ній дуже пожмакалися...

2. Як думаєш, чому Читалочка вибрала саме цей текст?

Проведи дослідження!

1. Знайди в тексті слова, поділені рисочками на частини.
2. Поясни, для чого їх поділили.
3. Зроби висновок, що треба зробити, щоб перенести частину слова в інший рядок. Перевір себе за правилом.

Слова з рядка в рядок **переносимо по складах**.

3. Послухай текст про пригоду Щебетунчика.

Щебетунчик не знав, як правильно перенести слово **листок.** Родзинка й Читалочка вирішили йому допомогти.

— Переносити треба так: **ли-сток,** — сказала Родзинка.

— Ні! Перенось так: **лис-ток,** — заперечила Читалочка.

Щебетунчик розгубився: — Кого слухати?

До друзів підійшов Ґаджик.

— Дівчатка, ви обидві сказали правильно. Це слово можна переносити по-різному.

4. Прочитай і запам'ятай правило, яким скористався Ґаджик.

Слова **зі збігом приголосних** можна переносити **по-різному**. Наприклад: *дві-рник* і *двір-ник*.

5. Випиши з тексту про Василька виділені слова. Поділи їх для переносу різними способами.

6. Прочитай, як Ґаджик поділив для переносу слова.

при-года | приго-да | чи-тає | уро-ки

Проведи дослідження!

1. Визнач, скільки складів у кожному слові.
2. Скількома способами Ґаджик пропонує перенести перше слово?
3. Скількома способами пропонує перенести інші слова?
4. Які склади Ґаджик не відривав від слова?
Прочитай і запам'ятай правило, яким він скористався.

Під час переносу **не можна відривати** від слова склад з **однієї** букви.

7. У парку Родзинка побачила оголошення. Прочитай його.

ОГОЛОШЕННЯ

У суботу на лавці в парку я забув книжку про динозаврів. Хто забрав її, прошу зателефонувати на номер 068-838-65-32.

Андрій

8. Про що ти дізнався / дізналася з оголошення? Як думаєш, чи вміє Андрій переносити слова?

9. Випиши слова, які Андрій переніс неправильно. Поділи їх на склади для переносу.

10. Запиши відповіді на запитання Щебетунчика.

1. Чи любиш ти читати книжки?
2. Які книжки тобі подобаються?
3. Де ти береш книжки для читання?

11. Допоможи Читалочці поділити подані слова для переносу різними способами.

Казка, історія, малюнки, подія, сідає, яблуко.

ПЕРЕНОСЬ СЛОВА ПРАВИЛЬНО

1. Запиши та поділи для переносу імена **Ґаджик** і **Родзинка**.

2. Перевір за правилом, чи правильно ти поділив / поділила для переносу імена друзів.

Сполучення букв **дж** і **дз**, які позначають один звук, під час переносу слів **не можна** розривати.

Наприклад: *си-джу*, *за-дзеленчав*.

3. Користуючись правилом, поділи для переносу подані слова.

подзвонив ходжу ґудзик

4. Прочитай, як Читалочка поділила для переносу подані слова.

Лій-ка, паль-ма, хом'-як.

Проведи дослідження!

1. Визнач, скільки складів у словах Читалочки.
2. Якою буквою чи значком закінчується перший склад у кожному слові?
3. Зроби висновок, чи можна під час переносу слова відривати букви **й**, **ь** та **апостроф** від попередньої букви. Перевір себе за правилом.

При переносі слів букви ***й***, ***ь*** та ***апостроф*** **не можна відривати** від попередньої букви.

5. Прочитай про випадок, який стався в класі.

Учні готувалися до уроку. **Мар'янка** заходила в клас остання. Раптом на порозі спіткнулась і впала. Усі діти кинулись їй на допомогу.

— Я дуже рада, що в нас немає **байдужих** до чужої біди, — сказала **вчителька**.

6. Поясни, як розумієш значення слова **байдужий**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

БАЙДУ́ЖИЙ — той, хто не звертає уваги на когось або щось.

7. Запиши виділені в тексті про Мар'янку слова, поділяючи для переносу.

8. Щебетунчик не знає, як поділити для переносу подані слова. Що ти можеш йому порадити? Перевір себе за правилом.

сік день двір сон рак звір

Слова, які мають **один** склад, переносити **не можна**.

9. Прочитай слова. Склади з ними розповідь про небайдужих школярів і запиши.

Дідусь, незрячий, вулиця, переходити, боятися, школярі, допомагати.

10. Перевір, чи правильно Читалочка поділила слова для переносу. Випиши слова, поділені **неправильно**. Поділи їх для переносу правильно. Побудуй звукову схему слова **малює**.

Ча-йник, кукуруд-за, паль-то, яли-нка, сил-ьний, малю-є, бур'-ян, кле-н, осі-нь.

РОЗТАШОВУЙ СЛОВА ЗА АЛФАВІТОМ

1. Послухай текст.

Щебетунчик прийшов у бібліотеку за віршами Грицька Бойка.

Одразу звернувся до бібліотекарки:

— Добрий день! Допоможіть мені, будь ласка, вибрати вірші Грицька Бойка.

— Добридень! — відповіла бібліотекарка і попрямувала до першої полиці. Там одразу взяла потрібну книжку.

— Звідки ви знали, що ця книжка була саме там? — запитав Щебетунчик.

— У нас усі книжки розташовані за алфавітом, — відповіла бібліотекарка.

2. Поясни, як ти розумієш вислів **«розташовані за алфавітом»**. Що потрібно знати, щоб швидко знайти книжку в бібліотеці?

3. Напиши, чи відвідуєш ти бібліотеку. Чи вмієш шукати там книжки?

4. Прочитай алфавіт, поданий у кінці підручника. Спробуй розказати його напам'ять.

5. Запиши в алфавітному порядку імена зображених друзів.

6. Чи знаєш ти, що прізвища учнів у класному журналі розташовані також за алфавітом? Як думаєш чому?

7. Визнач, з якої букви починається твоє прізвище. Поміркуй, де його шукати в класному журналі — **угорі** списку, **посередині** чи **внизу**.

8. У Ґаджика є друзі: **Оленка**, **Іван**, **Роман** і **Юля**. Запиши їхні імена в такому порядку, як вони розташовані в контактах телефона Ґаджика.

9. Побудуй звукову схему найкоротшого із записаних імен.

10. Напиши, чи є в тебе мобільний телефон. Кому ти найчастіше дзвониш? З якою метою?

11. Напиши в зошиті прізвища трьох однокласників / однокласниць і своє. Запиши їх ще раз, але в алфавітному порядку.

ШУКАЙ СЛОВО У СЛОВНИКУ ЗА АЛФАВІТОМ

1. Послухай текст.

Читалочка і Щебетунчик грали зі словами. Щебетунчик загадав слово: — Краплинки води, які падають з неба.

— **Дощ,** — відгадала Читалочка й записала це слово. Потім вона загадала своє: — Перший місяць осені.

Щебетунчик відгадав і почав записувати *вер*... . А далі не знав, яку букву писати — **е** чи **и**.

— Подивись у словник, — порадила Читалочка і простягла книжку зі словами. Щебетунчик відкрив її й розгубився.

— Тут стільки слів! Як же знайти серед них потрібне?

— Дуже просто, — сказала Читалочка. — У словниках слова розташовані за алфавітом.

2. Поясни, чому Читалочка порадила Щебетунчикові подивитись у словник.

3. Розглянь обкладинки словників. Поясни, як розумієш їхні на́зви.

4. Поясни Щебетунчикові, як знайти в словнику потрібне слово. Якщо не вмієш користуватися словником, прочитай інструкцію Ґаджика.

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ СЛОВНИКОМ

1. Визнач, з якої букви починається слово.
2. Знайди в словнику сторінку, де починаються слова на цю букву.
3. Шукай серед них потрібне слово.

5. Знайди в **орфографічному словнику** на́зву першого місяця осені. Запиши це слово. Склади з ним речення і запиши.

6. Пригадай на́зви інших осінніх місяців. Запиши їх у зошиті. Перевір за словником, чи правильно їх записав / записала.

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

1. Якими стають дерева в жовтні?
2. Що відбувається з деревами в листопаді?

8. Пригадай і запиши на́зви зимових місяців. Перевір за словником, як правильно їх писати. Склади й запиши речення з кожним із цих слів.

9. Запиши слова. Визнач за словником, які букви в них пропущено.

Учит..ль, уч..ниця, п..нал, ран..ць, пр..дмет, д..ктант.

ДОСЛІДЖУЙ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

СПОСТЕРІГАЙ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Ґаджикові цікаво, чи здогадуєшся ти, як утворилося слово **вітрильник**.

Проведи дослідження!

1. Поміркуй, чому **вітрильник** має таку назву.

2. Побудуй ланцюжок слів, від яких ця назва утворилася. Можеш скористатися довідкою.

Довідка: *вітрило, вітрильник, вітер.*

2. Щебетунчик вирішив дізнатися, із чого складається вітрильник. Допоможи йому знайти значення кожного слова, поданого на малюнку. Побудуй звукову схему слова **щóгла**.

стовп на кораблі, до якого прикріплені вітрила

кермо на кораблі

великий **шматок полотна,** прикріплений до щогли корабля

підлога на кораблі

3. Склади речення з **двома** із поданих на малюнку слів і запиши.

4. Родзинка знайшла в інтернеті цікаву інформацію про незвичні вітрильники. Прочитай її.

На Волині проживає умілий майстер Володимир Ящук. Він виготовляє вітрильники у скляних пляшках. Для цього використовує дуже різні матеріали. Навіть пелюстки квітів і павутину.

5. Візьми в однокласників інтерв'ю — постав такі запитання.

1. Що тебе здивувало в повідомленні Родзинки?
2. Як думаєш, якого розміру ці вітрильники?
3. Де живе незвичайний майстер? Як його звати?

6. Запиши свої враження від інформації про незвичні вітрильники (2–3 речення).

7. Читалочка пропонує тобі переглянути кадри з мультфільму. Розкажи, що відбувається на кожному кадрі.

— Я буду керувати!
— Ні, я!

Ой! Рятуйте!

На кораблі треба дружити!

8. Поясни, як розумієш значення слова **дружити**. Перевір себе за тлумачним словником.

9. Склади і запиши речення про мишенят за одним із кадрів мультфільму.

РОЗРІЗНЯЙ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

1. Розгадай ребус Родзинки і дізнаєшся, куди потрапив вітрильник з мандрівниками. Запиши слово-відгадку.

2. Ґаджикові цікаво, чи знаєш ти, що таке **море**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

МО́РЕ — великий водний простір з гіркувато-солоною водою.

3. Позмагайся з друзями — хто більше добере слів, пов'язаних з морем. Запиши свої слова в зошиті.

4. Розглянь світлину. Склади за нею **два** речення про море й запиши.

5. Прочитай речення, яке склала Читалочка. Чи про справжнє море в ньому йдеться?

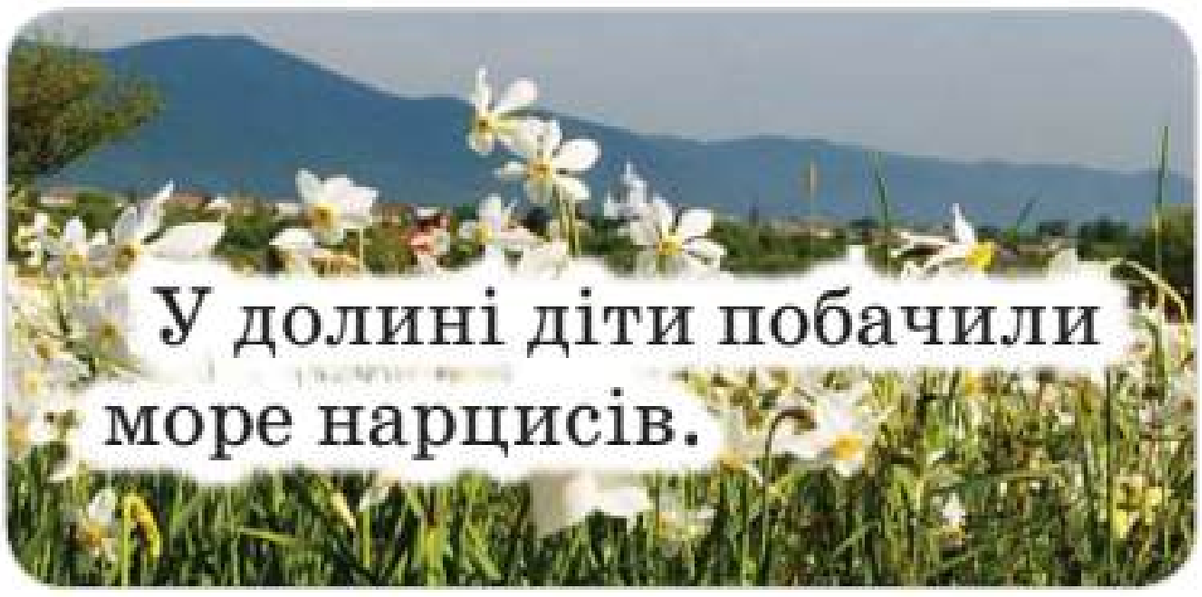

6. Поясни, що означає слово **море** в цьому реченні. Поміркуй, чому Читалочка використала саме це слово.

7. Як думаєш, чи правильно Читалочка використала слово **море**? Перевір себе за правилом.

Слова можуть уживатися в **прямому** значенні або **переносному**.

8. Допоможи Щебетунчикові вибрати сполучення слів у переносному значенні. Запиши їх.

золоте сонце	золоті сережки
м'яка вода	м'яка подушка
сердитий чоловік	сердитий вітер

9. Склади речення з **одним** із вибраних сполучень слів і запиши.

10. Розглянь картину *Івана Айвазовського*. Добери й запиши слова, якими можна описати це море. Скористайся довідкою.

Море (*яке?*) …

Довідка:
тихе,
спокійне,
грізне,
сердите,
лагідне,
неспокійне,
небезпечне.

11. Продовж розповідь про море за картиною. Допиши ще 2–3 речення.

12. Прочитай, як описала море Родзинка. Спиши цей текст. Підкресли слова, ужиті в переносному значенні.

Море хвилювалося. Гребені хвиль колисали вітрильник. Бешкетник вітер ніби грався вітрилами.

РОЗРІЗНЯЙ ЗНАЧЕННЯ СЛІВ

1. Ґаджик розповів друзям про мешканців моря. Прочитай його розповідь.

На дні моря можна побачити … зірки.
Водяться тут і … коники.
Трапляється навіть меч- … .

2. Розглянь, що уявили під час розповіді Щебетунчик і Читалочка. Хто з них помилився? Поясни чому.

3. Устав у розповідь Ґаджика пропущені слова, щоб усі правильно його зрозуміли. Запиши цю розповідь.

4. Родзинка пропонує тобі відповісти одним словом на її запитання.

1. Яким знаряддям шиють і вишивають?
2. На що схоже листя ялини і сосни?
3. Чим укрите тіло їжака?

5. Чи про той самий предмет ідеться в запитаннях? Скільки значень має слово **голка**? Можливо, ти знаєш ще якесь значення цього слова?

6. Розглянь малюнки. Знайди серед них ті, які мають однакову назву. Про **одну** пару малюнків з однаковою назвою склади й запиши **два** речення.

7. Прочитай речення і порівняй їх з малюнками. Яку помилку зробила художниця? Поясни чому.

Біля комп'ютера — мишка.

У вазі — котики.

8. Склади **два** речення про **мишку** й **котики** в іншому значенні. Запиши їх.

9. Поміркуй, чи можуть подані слова мати різні значення. Складай й запиши **два** речення з одним зі слів, щоб воно мало різні значення.

Ручка, місяць, поле.

ДОБИРАЙ ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Прочитай текст.

Щебетунчик узяв свій бінокль і почав дивитися в далечінь. Раптом він **голосно** загукав:

— Бачу острів!

Ґаджик повернув штурвал і спрямував вітрильник до острова. Невдовзі він **тихо** причалив до берега.

Здалеку здавалося, що острів **малий**. А **зблизька** він виявився **великий**.

2. Знайди серед виділених у тексті слів протилежні за значенням. Запиши їх парами.

3. На острові знавці мови зустріли двох різних чоловічків. Розглянь їх і опиши протилежними за значенням словами. Запиши пари цих слів.

4. На острові жили удав і мавпочка. Прочитай, яким був удав.

УДАВ		МАВПОЧКА
сумний		?
мовчазний		
спокійний		

5. Мавпочка була повністю протилежною. Добери слова для опису мавпочки й запиши в зошиті.

6. На острові настав вечір. Щоб дізнатися, яким він був, заміни виділені в тексті слова на протилежні за значенням. Запиши свій текст.

Сонечко **піднялося**. **Защебетали** пташки. Земля **прокидається**. Настав **ранок**.

7. Допоможи Родзинці дібрати до виділених слів протилежні за значенням. Запиши утворені речення.

Щебетунчик **говорить**, а Читалочка … .
Сонечко **сміється**, а хмарка … .
Вогнище **загорілось** і … .
Удень **ясно**, а вночі … .

ДОБИРАЙ БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Читалочки і Щебетунчика.

— Поглянь, Читалочко, який **гарний** птах!

— **Красивий**, Щебетунчику, навіть дуже.

— А який **барвистий** у нього хвіст.

— І справді, який **різнокольоровий**!

— О! Здається, птах нас **побачив**! Он як **поглядає** в наш бік.

— Ні, то він просто **дивиться** довкола. Мені здається, нас він не **помітив**.

2. Про якого птаха говорили друзі? Знайди серед виділених у тексті слів близькі за значенням. Запиши їх парами.

3. Розмову друзів почув Ґаджик. Прочитай, що він їм сказав.

Знаєте, для чого павичеві такий хвіст?

Хвостом павич приваблює пав. А ще захищає свою роди́ну. Розпустивши хвоста, привертає увагу хижака і тікає від гнізда. А хижак за ним.

4. Спиши виділені в повідомленні Ґаджика речення. Підкресли слова, близькі за значенням до поданих. Запиши утворені пари слів.

причаровує	обороняє	сім'ю

5. Прочитай про зустріч друзів з іншим птахом.

Поки друзі **говорили** про павича, над їхніми головами хтось сказав: «Пр-р-ривіт!»

Це був папуга.

— Яка розумна і ввічлива пташка, — сказала Читалочка. — Знає **чемні** слова.

— І **кмітлива**, — додав Щебетунчик. — Доречно їх уживає.

6. Випиши в колонку виділені в тексті слова. Добери до кожного близьке за значенням і запиши. Можеш пошукати їх у тексті.

7. Добери й запиши слова, близькі за значенням до слова **щебече**. Утвори їх від звуків, які видають птахи. Запиши речення про кожну пташку з утвореними словами.

Курли!

Тьох!

Ку-ку!

8. Знайди серед поданих слів близькі за значенням. Запиши їх парами.

Райдуга, красивий, добрий, спить, гарний, хороший, веселка, дрімає.

ДОБИРАЙ СЛОВА, ЯКІ ПРИКРАШАЮТЬ МОВЛЕННЯ

1. Серед знавців мови був незрячий хлопчик. Друзі супроводжували його й розповідали про красу острова. Прочитай, що розказала йому Читалочка.

Ось висока і стрункa пальма. Біля неї павич із пишним барвистим хвостом. На кущі сидить білий папуга. Між кущами в'ється вузенька стежка.

2. Спиши розповідь Читалочки. Підкресли слова, які описують красу острова.

3. Прочитай текст без підкреслених слів. Як він змінився? Поясни, яку роль виконують ці слова в тексті.

4. Щебетунчик почав порівнювати все, що бачив на острові, з відомими предметами. Прочитай його порівняння.

Пальма схожа на велику парасольку.
Хвіст павича нагадує віяло.
Дзьоб папуги — ніби гачок.
Стежка в'ється, як … .
На острові красиво, немов у … .

5. Придумай свої порівняння у двох останніх реченнях. Запиши ці речення.

6. Прочитай описи й порівняння, які придумала предметам Родзинка. Відгадай ці предмети. **Одне** речення запиши.

1. … кругле, яскраве, жовте, як золотистий млинець на небі.
2. … струнка, білокора, тендітна, як вродлива дівчина.
3. … жовта, соковита, солодка, як мед.

7. Придумай опис і порівняння таких предметів та явища природи: **кавун**, **листя**, **роса**. Запиши утворені речення.

8. Читалочка зашифрувала своє порівняння. Прочитай його. Добери пропущені слова. Запиши утворене речення. Побудуй звукову схему слова **жовтий.**

(*який?*) … , як 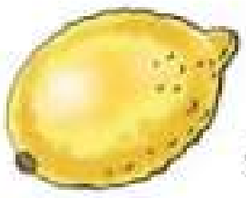 , і … , як

.

ВЖИВАЙ ВВІЧЛИВІ СЛОВА

1. Послухай текст.

На острові жило самотнє мавпенятко. З ним ніхто не хотів дружити. Усі його цуралися.

А все тому, що мавпеня нечемно поводилося. Ні з ким не віталося. Ніколи не вживало ввічливих слів. Якщо бачило в когось банан, відбирало його і швидко з'їдало. Коли хотіло приєднатися до гри інших мавпенят, усіх відштовхувало і заявляло:

— Я хочу гратися!

2. Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць за поданими запитаннями.

1. Де жило мавпеня?
2. Чому всі цуралися мавпеняти?
3. Чи шкода тобі мавпеняти?
4. Підкажи мавпеняті, як можна виправити ситуацію.

3. Нагадай мавпеняті, які **ввічливі слова** треба вживати під час вітання, вибачення і прощання. Запиши їх у три колонки.

Вітання	Вибачення	Прощання

4. Допоможи мавпеняті дібрати **ввічливі слова,** потрібні в поданих ситуаціях. Запиши ці слова.

1. Хочу приєднатися до гри інших мавпенят.
2. Хочу про щось запитати в мами, коли вона розмовляє із сусідкою.
3. З'їв обід, приготовлений бабусею.
4. Зустрічаю знайомого.
5. Прощаюся з друзями.
6. Проводжаю родичів у далеку дорогу.

5. Мавпеня почало вживати чемні слова, і його стали називати **ввічливим**. Поясни, як розумієш значення цього слова. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

ВВІ́ЧЛИВИЙ — утворилося від вислову «дивитись у вічі», що означає бути відвертим, чесним, не мати прихованих злих намірів.

6. Чи знаєш ти, як утворилося слово **спасибі**? Родзинка знайшла інформацію про це слово в інтернеті. Прочитай її.

Колись давно люди дякували словами «Спаси Бог». Із часом ці слова об'єдналися, трохи змінилися і стали звичайним — «Спасибі».

7. Добери до слова **спасибі** близьке за значенням слово. Склади й запиши з ним речення. Прочитай, як правильно говорити.

Правильно	***Неправильно***
дякую тобі	~~дякую тебе~~
дякую вам	~~дякую вас~~
дякую вчительці	~~дякую вчительку~~

8. Поміркуй, як утворилися такі ввічливі слова: **добридень**, **здрастуйте**, **на добраніч**. Допиши подані речення.

Словом *добридень* бажають … .
Словом *здрастуйте* зичать … .
На добраніч кажуть тоді, коли бажають … .

9. Мавпеняті сподобалося слово **дякую**. Воно всім його казало. Перевір, чи правильно мавпеня вживало це слово.

Дякую маму за обід. Друзів дякую за гру. Дякую вас за ввічливі слова.

10. Запиши речення мавпеняти правильно. Побудуй звукову схему слова **дякую**.

ОБ'ЄДНУЙ СЛОВА В ГРУПИ ЗА ПЕВНОЮ ОЗНАКОЮ

1. На острові друзі багато фотографували. Переглянь світлини, які зробила Родзинка. Запиши на́зви зображених предметів. Поміркуй, як назвати їх одним словом.

2. Перевір свої записи за довідкою.

Довідка: *папороть, пальма, ліани.*

3. Склади речення про одну із зображених рослин і запиши.

4. Прочитай, що сказала Читалочка.

А мені подобаються рослини нашої рідної України.

5. Читалочці цікаво, чи знаєш ти рослини рідного краю. Складай речення за даним початком і запиши. Постав наголос у словах.

В Україні ростуть ..., ..., ...

6. Щебетунчик показав світлини своїх улюблених українських овочів. Запиши, які овочі він любить.

7. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Родзинки і Щебетунчика.

— Щебетунчику, а твої улюблені овочі зовсім не українські.

— Як не українські?

— Вони потрапили до нас з різних куточків світу.

— Хіба картопля не українська?

— Ні! Її батьківщина — Південна Америка.

— А помідори?

— Вони теж з Америки.

— І огірки з Америки?

— Ні. Їх завезли з Індії.

— А капуста?

— Вона прийшла до нас із Греції.

— То виходить, що всі наші овочі — іноземці?

— Так!

— Оце дивина!

8. Розкажи, про що ти дізнався / дізналася з розмови Родзинки і Щебетунчика.

9. Напиши 2–3 речення про те, які страви з овочів ти полюбляєш найбільше. Поясни чому.

10. Напиши **чотири** на́зви фруктів. З одним із цих слів склади речення і запиши.

ДОБИРАЙ СЛОВА НА ПЕВНУ ТЕМУ

1. Читалочка фотографувала на острові квіти. Розглянь світлини і прочитай інформацію про кожну квітку.

Над водою на прямому стеблі здіймається пишна рожева квітка. Так цвіте ло́тос.

Над продовгуватими зеленими листками піднялося вгору високе стебло. На його верхівці віночок красивих квітів. Це — орхідéя.

2. Прочитай з однокласником / однокласницею розмову дівчаток.

— Читалочко, які красиві квіти ти сфотографувала!

— Родзинко, а яка з них тобі подобається найбільше?

— Квітка, у назві якої звуків більше, ніж букв.

— А мені сподобалася квітка, у назві якої однакові всі голосні звуки.

3. Визнач, яка квітка сподобалася Родзинці, а яка — Читалочці. Склади про це **два** речення і запиши.

4. Друзі почали пригадувати, що вони знають про українські квіти. Читалочка знайшла текст про чорнобривці. Прочитай його.

Здавна в Україні сíяли на городі чорнобривці. Своїм різки́м запахом ці квіти відлякують городніх шкідників.

За Зіркою Мензатюк

5. Випиши з тексту Читалочки речення, у якому є назва квітів. Підкресли цю назву. Поміркуй, з яких слів вона утворилася.

6. Напиши 2–3 речення про квіти, які тобі подобаються.

7. Родзинка відкрила на планшеті інформацію про свої улюблені квіти. Прочитай її.

Біля нашої хати ростуть мальви. Кольори цих квітів — мов різнобарвний килим: червоні, рожеві, жовтуваті, білі.

За Василем Григоренком

8. Знайди в тексті попереднього завдання слова, які називають колір мальв. Доповни ними речення і запиши.

Мальви бувають ... , ... , ... , ...

ДОСЛІДЖУЙ ІМЕННИКИ

СТАВ ПИТАННЯ ДО НАЗВ ПРЕДМЕТІВ

1. Настав вечір. Друзі полягали спати. Їм снилися дивні сни. Запиши у дві колонки, **хто** снився Читалочці і **що** снилося Щебетунчикові.

ХТО? ЩО?

Проведи дослідження!

1. Визнач, у якій колонці слова називають **людей** і **тварин**.
2. На яке питання відповідають ці слова?
3. Прочитай слова, які називають **інші** предмети.
4. На яке питання вони відповідають? Перевір себе за правилом.

На́зви **людей** і **тварин** відповідають на питання **хто?**.

На́зви **всіх інших** предметів відповідають на питання **що?**.

2. Розкажи, який сон бачила Родзинка.

3. Запиши в дві колонки на́зви предметів, які бачила уві сні Родзинка.

ХТО?	ЩО?

4. Склади речення про те, хто чим займається уві сні Родзинки. Запиши їх.

5. Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць. Поцікався, які сни їм сняться.

6. Прочитай колискову, яку мама співала Читалочці. Постав питання до виділених слів.

Спи, **дитятко**, засинай.
Люлі-люленьки, бай-бай.
Звірі в лісі вже заснули,
в морі сплять **кити** й **акули**,
у гніздечках сплять **птахи**,
спи, малесенька, і ти.

7. Читалочка записала, де спали тварини. Прочитай ці слова. Постав до них питання.

море | гніздечко | ліжко | ліс

8. Склади і запиши речення про те, хто з колискової де спить.

9. Ґаджик знайшов в інтернеті цікаву інформацію про сон. Прочитай її. Розкажи, що раніше тобі було невідомо.

Дітям необхідно спати 10 годин на добу.
Дорослим достатньо 8 годин.
Без сну людина може прожити 10 днів.
А без їжі — 14 днів.

10. Напиши 2–3 речення про те, чи сняться тобі сни. Які сни тобі подобаються?

11. Роздивись довкола. Запиши **по чотири** слова, які відповідають на питання **що?** і **хто?**.

РОЗПІЗНАВАЙ ІМЕННИКИ

1. Друзі завітали в каюту капітана. Розкажи, що вони там розглядають.

2. Запиши спочатку на́зви тих предметів, які розглядають Читалочка і Щебетунчик, а потім тих, які роздивляються Родзинка і Ґаджик.

Проведи дослідження!

1. Визнач, на яке питання відповідають на́зви предметів, що розглядають Читалочка і Щебетунчик.
2. Постав питання до назв предметів, які роздивляються Родзинка і Ґаджик.

3. Ґаджик дізнався, що ці слова називаються **іменниками**. Прочитай правило про іменники. Поміркуй, чому вони дістали таку назву.

Іменники називають **предмети** і відповідають на питання **хто?** або **що?**.

4. Запиши подані слова в дві колонки.

Дівчинка, акваріум, вікно, папуга, мавпа, стіл.

ХТО?	ЩО?

5. Капітан вирішив пригостити друзів чаєм. Запиши на́зви предметів, які він використав. Визнач, на яке питання вони відповідають.

6. За чаєм капітан розповів про цікавий випадок. Прочитай його розповідь.

Спека стояла незвичайна. Палуба була розпечена. Боцман* вийшов, щоб полити її морською водою. У руках у нього — міцна труба насоса. З неї ллється вода.

Боцман вийшов без бриля. **Сонце напекло голову. Боцман зомлів і впав. Це побачили мавпочки.** Вони схопили трубу насоса й почали бавитись. Пустуючи, бризнули на лежачого моряка водою. Від води боцман опритомнів.

За Миколою Трублаїні

*Бо́цман — помічник капітана, який стежить за порядком на кораблі.

7. Спиши виділені в тексті речення. Підкресли іменники. Постав до них питання.

8. Розв'яжи мовну задачку боцмана. Заміни в кожному іменнику одну букву, щоб утворене слово відповідало на питання **що?**. З **трьома** із цих слів склади й запиши речення.

чайка　мишка　білка　корова

9. Випиши з поданих слів іменники. Склади з одним із них речення і запиши.

Корабель, морський, капітан, діти, пливли, запитували, подорож, море.

ДОБИРАЙ ІМЕННИКИ

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову двох друзів.

— Родзинко, мені дуже подобається море. Як виросту, буду працювати на кораблі.

— Щебетунчику, а ким ти хочеш працювати?

— Ще не знаю.

— Цікаво, які професії потрібні на кораблях?

— Може, запитаємо в капітана? Він точно знає.

— Так. Адже саме він набирає команду.

2. Дай відповідь на запитання Ґаджика.

1. Між ким відбулася розмова?
2. Хто з друзів хоче працювати на кораблі?
3. Про що друзі вирішили запитати в капітана?

3. Прочитай інформацію капітана про професії на кораблі. Розшифруй слова в дужках. Поясни, що вони називають.

Корабель по курсу веде (манштур). За порядком на судні стежить (цманбо). Усю роботу на кораблі виконують (тромаси). Їжу для команди готує (окк).

4. Спиши розповідь капітана, розкриваючи дужки. Підкресли іменники, які відповідають на питання **хто?**.

5. Яку професію порадиш вибрати Щебетунчикові? Напиши про це.

6. Назви́ предмети на малюнках. Постав питання до цих слів. Здогадайся, люди яких професій користуються цими предметами. Склади і запиши про це **два** речення.

7. Читалочка стверджує, що професії «пахнуть». Прочитай текст і поясни, чи правильно вона думає.

Гриць запитує Миколку:

— Де працює твоя мама?

— А хіба ти не знаєш? — здивувався Миколка. — Вона ж пахне ліками! Моя мама — лікарка. А твоя мама де працює?

— А хіба ти не здогадався? — дивується Гриць. — Вона ж пахне хлібом! Моя мама — пека́рка.

За Василем Сухомлинським

8. Випиши імена хлопчиків і на́зви професій їхніх мам. На які питання відповідають ці слова?

9. Розглянь малюнки. Пофантазуй і розкажи, чим пахнуть такі професії. Добери за кожним малюнком по **два** іменники і запиши. Усно постав до них питання.

10. Поспілкуйся з однокласниками й однокласницями. Розпитай, яка професія кому подобається.

11. Напиши 2–3 речення про те, ким працюють твої батьки.

12. Запиши відповіді на запитання Читалочки. Підкресли в записаних реченнях іменники. Постав до них питання.

1. Що призначає хворим лікар?
2. Що випікає пекар?

ПИШИ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ ІМЕНА, ПО БАТЬКОВІ, ПРІЗВИЩА

1. Прочитай текст. Придумай заголовок.

Друзі попросили капітана познайомити їх із командою вітрильника. Спочатку капітан **Іван Васильович Кузьменко** представив команді пасажирів судна.

— Це четвірка вірних друзів — **Ґаджик, Родзинка, Читалочка** і **Щебетунчик.**

Моряки привітно посміхнулися дітям. А капітан вів далі:

— А це наш боцман **Сергій Степанович Гордійчук.** Він стежить за порядком на судні. За штурвалом наш штурман **Ігор Петрович Хвильовий.** Смачно годує нас кок **Дарина Романівна Борщенко.**

Діти усміхнулися. Їх розвеселило прізвище кока.

— Обід готовий, — повідомила кок. — Запрошую скуштувати мою фірмову страву — український борщ.

Друзі ковтнули слинку і рушили до їдальні.

2. Випиши з тексту виділені слова.

Проведи дослідження!

1. Що називають виписані слова?
2. З якої букви вони написані?
3. Зроби висновок, чому ці слова написані з великої букви. Перевір себе за правилом.

Імена, **по батькові** та **прізвища** людей пишемо з **великої** букви.

3. Капітан назвав свою команду сім'єю. Прочитай значення слова **сім'я** у словнику. Поясни, чому капітан так вважає.

СЛОВНИК

СІМ'Я́ — група людей, що складається з близьких родичів, які живуть разом.

4. Поспілкуйся з однокласниками / однокласницями. Розкажіть одне одному, яка в кого сім'я.

5. Читалочка пропонує тобі записати інформацію про себе і тих членів сім'ї, які в тебе є. Устав пропущені слова.

Мене звуть … . Моє прізвище … . Мою маму звати … . А тата — … . У мене є бабуся … і дідусь … . А ще брат … і сестра … . Наша сім'я … .

6. Прочитай текст про ще одну сім'ю.

Наш клас наче сім'я. **Учителька (учитель) … нам як мама (тато).** А однокласники і однокласниці мені як сестри і брати. **Найбільше я дружу з … .**

7. Чи можеш ти назвати свій клас сім'єю? Поясни чому.

8. Спиши виділені в тексті про клас речення. Устав ім'я і по батькові своєї вчительки або вчителя та ім'я найкращого друга чи найліпшої подружки.

9. Напиши 2–3 речення про те, з ким ти дружиш, що вам подобається робити разом.

10. Допоможи Щебетунчикові розв'язати мовну задачку.

Андрійкового тата звуть Романом. А Оленчиного — Сергієм. Запиши імена та по батькові цих дітей.

ДІЗНАЙСЯ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ІМЕН І ПРІЗВИЩ

1. Читалочка дізналась, що означають імена дівчаток. Прочитай про це вірш.

Із Греції й Риму, із Заходу й Сходу
імена нам дістались від різних народів.
А що вони значать, — послухай, дитино:
Галина — спокійна, міцна — **Валентина**,
Наталія — рідна, морська — то **Марина**,
а **Зоя** — життя, чистота — **Катерина**.
Софія — премудра, а **Клара** — ясна.
Ось що означають дівчат імена.

За Аллою Свашенко

2. Яке ім'я в цьому вірші тебе зацікавило найбільше? Поясни чому.

3. Запиши речення. Заміни виділені слова відповідними іменами з вірша.

Рідна вийшла погуляти. На вулиці вона зустріла **морську**. Згодом до них приєдналися **життя** і **ясна**.

4. Щебетунчик знайшов вірш про значення чоловічих імен. Прочитай його.

Ось **Костя**, наприклад, це значить постійний,
Кирило — господар і мужній — **Сашко**,
Степан — це вінок, а бадьорий — **Гришко**.
А **Петрик** — то камінь, хоробрий — **Андрій**,
найбільший — **Максим**, захисник — **Олексій**.

За Аллою Свашенко

5. Чи є серед цих імен такі, які мають члени твоєї родини? Розкажи, кому вони належать.

6. Запиши, хто з ким дружить. Для цього заміни виділені слова іменами з вірша.

Хоробрий дружить із **мужнім**. А **постійний** подружився з **найбільшим**.

7. Друзі написали значення своїх імен. Здогадайся, де чиє ім'я.

Та, що любить читати — … .
Сушена ягода винограду — … .
Той, що швидко і чітко говорить — … .
Родич мобільного телефона,
комп'ютера, планшета — … .

8. Родзинка дізналася про значення прізвищ. Прочитай її повідомлення.

Ким наші прадіди були,
нам прізвища розповіли.
Хто крояв сукні, став **Кравець**,
хто шив взуття, прозвали **Швець**.
Котли виготовляв **Котляр**,
а ківшик для води — **Ківшар**.
Яких тільки прізвищ на світі нема:
і **Вечір**, і **Ранок**, **Мороз** і **Зима**.
Сміливий — **Орел**, а чи **Сокіл**, чи **Тур**.
Якщо полохливий — то **Заєць** чи **Щур**.
Був добрий — то **Голуб**, **Добрій**, **Добродій**,
а хитрий — то **Лис**, чи **Хитрун**, чи **Крутій**.

За Аллою Свашенко

9. Які прізвища з цього вірша тобі доводилося чути? Кому вони належать?

10. Продовж речення словами з вірша і запиши.

Від назв професій утворилися прізвища … , … , … , … . Хитрим давали прізвища … , … , … . А полохливим — … , … .

11. Напиши, чи знаєш ти, що означає твоє ім'я і прізвище.

12. Запиши якомога більше імен, що починаються на букву **«ве»**.

ПИШИ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ
КЛИЧКИ ТВАРИН

1. Прочитай уривок з улюбленої казки Читалочки і роздивись ілюстрацію до неї. Пригадай, як називається ця казка.

Був собі дід Андрушка, а в нього — баба Марушка, а в баби — донечка Мінка, а в дочки — собачка Хвінка, а в собачки — товаришка, киця Варварка, а в киці — вихованка, мишка Сіроманка.

Іван Франко

2. Випиши в дві колонки на́звиі клички тварин.

НА́ЗВИ ТВАРИН	КЛИ́ЧКИ ТВАРИН

Проведи дослідження!

1. З якої букви написані на́звитварин?
2. З якої букви написані клички тварин?
3. Який висновок можеш зробити? Перевір себе за правилом.

Кли́чки тварин пишемо з **великої** букви.

3. Прочитай уривок з улюбленої книжки Щебетунчика. Чи відома тобі ця книжка? Як вона називається?

Жив на світі їжачок Колько Колючка.
І жив на світі зайчик Кося Вухань.
Гарні були хлопці, але боягузи страшенні. Всього на світі боялися. Боялися темряви і боялися сонця. Боялися блискавки і боялися грому. Боялися вітру і боялися дощу. Навіть тіні власної боялися.

За Всеволодом Нестайком

4. Доповни речення назвами і кличками тварин з прочитаного уривка й запиши.

Жили на світі … .

5. Виконай завдання Родзинки. Розпізнай за поданими ознаками тварин і придумай їм клички.

Сірий, хижий, злий — це … .
Руденька, вертлява, з пишним хвостом — це … .
Гривастий і прудкий, як вітер — це … .

6. Доповни ці речення назвами та кличками тварин і запиши.

7. Напиши 2–3 речення про свою улюблену тварину. Чи має вона кличку? Яку?

8. Доповни речення кличками тварин і запиши

У дядька Івана є собака … , кішка … , папуга … , коза … .

ПИШИ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВИ МІСТ І СІЛ

1. Ґаджик дізнався в інтернеті, як утворилися на́зви деяких міст і сіл. Прочитай про це.

Брати **Кий**, **Щек**, **Хорив** і сестра їх **Либідь** збудували на березі Дніпра місто. І назвали його на честь старшого брата **Київ**.

Місто **Львів** збудував князь Данило Галицький. Назву йому дав на честь свого старшого сина Лева.

В одному селі жив відомий на всю округу коваль. Завдяки славному майстрові це село дістало назву **Ковалівка**.

2. Випиши з тексту про міста і села виділені слова.

Проведи дослідження!

1. З якої букви написані виділені слова?
2. Що вони називають?
3. Який висновок можеш зробити? Перевір себе за правилом.

На́зви **міст** і **сіл** пишемо з **великої** букви.

3. Родзинка знайшла текст про відомі села. Прочитай його.

На́зви міст і сіл стають відомими, якщо в них народжуються чи живуть знамениті люди.

Про (С, с)ело (К, к)олодяжне ми знаємо тому, що в ньому жила Леся Українка. Завдяки Тарасові Шевченку стало відомим (С, с)ело (М, м)о́ринці. А (С, с)ело (Б, б)огданівка прославила художниця Катерина Білокур.

4. Розглянь ілюстрацію до тексту. Поміркуй, хто із зазначених у тексті людей створив цю картину. Поясни, чому так вважаєш.

5. Спиши виділену частину тексту. Вибери з дужок потрібну букву.

6. Напиши 2–3 речення про те, як називається твоє рідне місто чи село. Чи відомо тобі, що означає ця назва?

7. Родзинка зі Щебетунчиком грали в «міста» — хтось називав місто, а хтось на останню букву цього слова пригадував назву іншого міста. Прочитай ланцюжок слів, який утворили друзі.

ЛУЦЬ**К**ОВЕ**ЛЬ**В**І**В**И**ШГОРО**Д**НІПР**О**ДЕСА

8. Запиши на́зви міст з попереднього завдання окремо одну від одної. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

ПИШИ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВИ ГІР, РІЧОК, ОЗЕР І МОРІВ

1. Друзі хочуть розказати тобі багато цікавого про Україну. Прочитай повідомлення Родзинки. Поясни, чому виділені слова написані з великої букви.

В **Украї́ні** є мальовничі гори **Карпа́ти.** Їхні вершини вкриті білими шапками зі снігу. А на полонинах цвітуть різноманітні трави. Найвища гора в Карпатах — **Гове́рла.** Ніби в долонях гір лежить дивовижне озеро **Синеви́р.**

2. Знайди в тексті речення-відповіді на запитання Родзинки. Запиши їх. Підкресли на́зви гір і озера.

1. Які гори є в Україні?
2. Яка гора в Карпатах найвища?
3. Яке дивовижне озеро є в Карпатах?

3. Прочитай інформацію Ґаджика.

На Волині біля (М, м)іста (Ш, ш)ацьк розкинулось (О, о)зеро (С, с)вітязь. Воно найбільше і найглибше в Україні. Вода тут надзвичайно прозора і м'яка. Біля берегів озеро мілке. Але загалом воно дуже глибоке.

4. Запиши виділене речення. Вибери з дужок потрібну букву. Поясни свій вибір.

5. Прочитай і запиши повідомлення Щебетунчика. Заміни малюнки відповідними словами.

В Україні є річки з цікавими назвами.

Під Харковом тече річка . Біля Житомира є річка . А коло Львова — 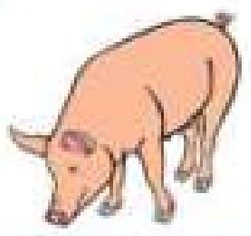 .

6. Послухай інформацію Читалочки.

Українську землю омивають два зовсім не схожих моря — Азовське і Чорне.

Азовське море найменше і найбільш мілке у світі. Воно має піщане дно. Вода в ньому здається сіро-блакитною чи сіро-зеленою.

Чорне море — велике й глибоке. Воно має чистий лазурний колір. На його пляжах багато гальки.

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

1. Які моря омивають українську землю?
2. У якому морі вода має лазурний колір?
3. Яке море найменше і найбільш мілке у світі?

8. Зроби висновок — як пишуться на́зви **гір**, **річок**, **озер**, **морів**. Перевір себе за правилом.

На́зви **гір, річок, озер, морів** пишемо з **великої** букви.

9. Розпитай в однокласників / однокласниць, хто з них бував у відомих місцях України. Що цікавого може про них розповісти?

10. Напиши 2–3 речення про те, у яких відомих місцях України ти мрієш побувати. Чому?

11. Утвори слова з поданих букв і запиши. Складай і запиши речення з цими словами.

Д Н П Р І О К Ї В И

РОЗПІЗНАВАЙ ІМЕННИКИ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ОДИН ПРЕДМЕТ І БАГАТО

1. Друзі вирішили пограти в хованки. Щоб визначити, хто буде жмуритися, потрібна лічилка. Прочитай лічилку, яку запропонувала Родзинка.

Слухай, як лічити треба.
Ти земля, я буду небо.
Я **пушинка**, ти — **перо**.
Ти **трамвай**, а я метро.
Місто я, а ти — **село**.
Квітка ти, а я **стебло**.
Ти **весна**, а я **зима**.
Вас багато, я сама.

Алла Свашенко

2. Постав питання до виділених слів. Поясни, скільки предметів називає кожне слово — один чи багато.

3. Зміни кожне виділене слово так, щоб воно означало багато предметів. Запиши за зразком.

Зразок: *куц — куці.*

4. Прочитай лічилку, яку знає Ґаджик.

На ялинці **зірка** — раз!
На ялинці два **горішки** — раз, два!
На ялинці три **цукерки** — раз, два, три!
І чотири **шоколадки** — раз, два, три, чотири!
На ялинці **яблучко** рум'яне —
хто підстрибне, той його дістане!

За Лесею Храпливою-Щур

5. Випиши у дві колонки виділені в лічилці Ґаджика іменники.

ОДИН	БАГАТО

6. Побудуй звукову схему слова **ялинка**.

7. Напиши 2–3 речення про те, в які ігри ти любиш грати. Чи використовуєш лічилки?

8. Читалочка запропонувала свою лічилку. Прочитай її.

Із самісінького ранку
умиваються на ґанку:
кури, півні, цуценята,
кішки, кізки і **ягнята.**
Хто ж не встигне вмитися —
той іде жмуритися.

За Наталею Любиченко

9. Постав питання до виділених слів. Скільки предметів називає кожне з них?

10. Зміни виділені слова так, щоб вони називали одну тварину. Запиши лічилку зі зміненими словами.

11. Добери і запиши **по чотири** іменники, які називають **один** предмет і **багато.**

РОЗРІЗНЯЙ ІМЕННИКИ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ОДИН ПРЕДМЕТ І БАГАТО

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Читалочки і Щебетунчика.

— Щебетунчику, ти знаєш, що скоро буде свято?
— Яке?
— Зимове.
— Воно з подарунками?
— Так! І з карнавальними костюмами.
— А ялинка на ньому є?
— Звичайно, що є! Але не така, як у лісі.
— А яка?
— Прикрашена іграшками.
— Я здогадався! Це … !

2. Напиши, про яке свято говорили друзі. Скористайся правилом.

На́зви **свят** пишемо з **великої** букви.

3. Пригадай і запиши в кожну колонку по **п'ять** іменників, пов'язаних з **Новим роком**.

ОДИН	БАГАТО

4. Прочитай, що Ґаджик дізнався про новорічні звичаї в різних країнах.

Італійці в новорічну ніч викидають з балконів і вікон старі речі й меблі.

В Австралії новорічні дні дуже спекотні. Там Санта Клаус вручає подарунки в шортах.

У Болгарії господиня розрізає новорічний пиріг, в якому є різні сюрпризи — монети, горішки.

5. Спиши текст про той звичай, який тебе найбільше зацікавив. Підкресли в ньому іменники, які означають багато предметів.

6. Запиши відповіді на запитання Ґаджика.

1. У якій країні Санта Клаус одягає шорти?
2. Де в новорічну ніч викидають старі речі?
3. Де готують новорічні пироги із сюрпризами?

7. Допоможи Родзинці змінити подані слова так, щоб вони називали один предмет. Запиши утворені пари слів.

Роки, місяці, тижні, дні, години.

ДОСЛІДЖУЙ ПРИКМЕТНИКИ

РОЗПІЗНАВАЙ СЛОВА — НАЗВИ ОЗНАК

1. Після канікул друзі знову зустрілись у школі. Кожний розповідав про свій відпочинок. Прочитай, які слова використали у своїх розповідях Читалочка і Щебетунчик.

свято
рік
ялинка
подарунки

новий
веселе
новорічні
красива

2. Визнач, хто з дітей використав іменники. Поясни, чому так вважаєш.

3. Поєднай слова Читалочки з відповідними словами Щебетунчика. Запиши утворені сполучення слів за зразком.

Зразок: *сніг* (*який?*) *білий.*

Проведи дослідження!

1. На які питання відповідають слова Щебетунчика?
2. Визнач, що називають ці слова — предмети чи ознаки. Перевір себе за правилом.

Слова, які відповідають на питання **який?**, **яка?**, **яке?**, **які?**, називають **ознаки** предметів.

4. Запиши на́зви світлин у колонку. Добери до них слова — на́зви ознак і запиши.

5. Прочитай, де провела канікули Родзинка. Випиши з її розповіді слова — на́зви ознак.

Зимові канікули я провела в Карпатах. Там є чудова база відпочинку «Буковель». Чисте повітря, лижні прогулянки, смачна їжа й веселі розваги. Це був гарний відпочинок!

6. Прочитай розповідь Ґаджика. Доповни її словами — назвами ознак і запиши. Скористайся довідкою.

Я побував на виставці ... фігур. Там бачив зоопарк із ... звірів. У тому зоопарку були ... зайці, ... лисиця, ... слони, ... їжачок.

Довідка: *льодовий, крижаний, казковий, хитрий, величезний, колючий.*

7. Візьми інтерв'ю в однокласників. Постав їм такі запитання.

1. Де ти провів / провела свої канікули?
2. Що найбільше сподобалося?
3. Якими словами — назвами ознак можеш описати свої канікули?

8. Напиши 2–3 речення про свої канікули. Використай слова — на́зви ознак.

9. Випиши з поданих слів на́зви ознак.

Білий, сніг, падає, пухнастий, мороз, лід, зимовий, прозорий, блищить, холодний.

ДОБИРАЙ ПРИКМЕТНИКИ

1. Друзі засперечались, яка пора року найкраща. Прочитай, якими словами Читалочка описала свою улюблену пору року. Відгадай назву цієї пори, встав у речення і запиши.

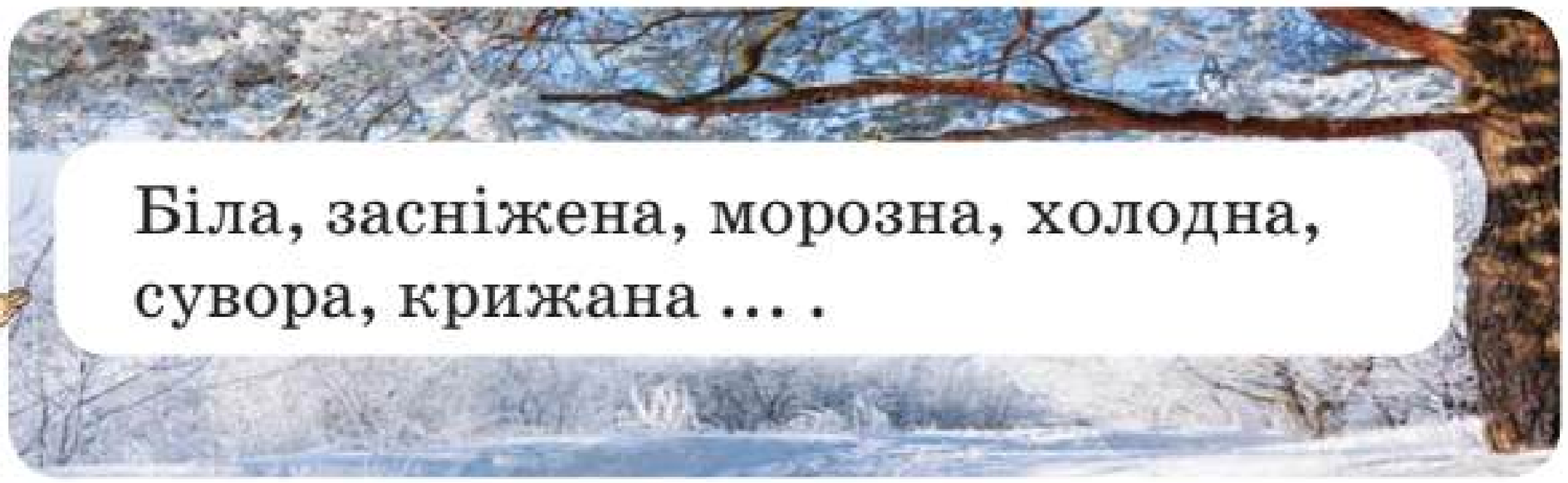

Біла, засніжена, морозна, холодна,
сувора, крижана … .

Проведи дослідження!

1. Постав питання до слів Читалочки.
2. Визнач, що називають ці слова — предмети чи ознаки.

2. Ґаджик дізнався, що ці слова називаються **прикметниками**. Прочитай правило про прикметники. Поміркуй, чому вони дістали таку назву.

Прикметники називають **ознаки** предметів і відповідають на питання **який?**, **яка?**, **яке?**, **які?**.

3. Щебетунчик розповів про улюблену пору року віршем. Прочитай його. Випиши прикметники. Визнач, який предмет вони описують, і запиши.

Тане сніг,
течуть струмки,
ожива травичка,
і до сонця гілочки
простягла вербичка.

І м'якенькі, як пушок,
ніжні і шовкові
ніжно дивляться з гілок
котики вербові.
Катерина Перелісна

4. Запиши назву улюбленої пори року Щебетунчика. Добери до неї прикметники і запиши.

5. Родзинка загадала друзям загадку про свою улюблену пору року. Послухай її і відгадай.

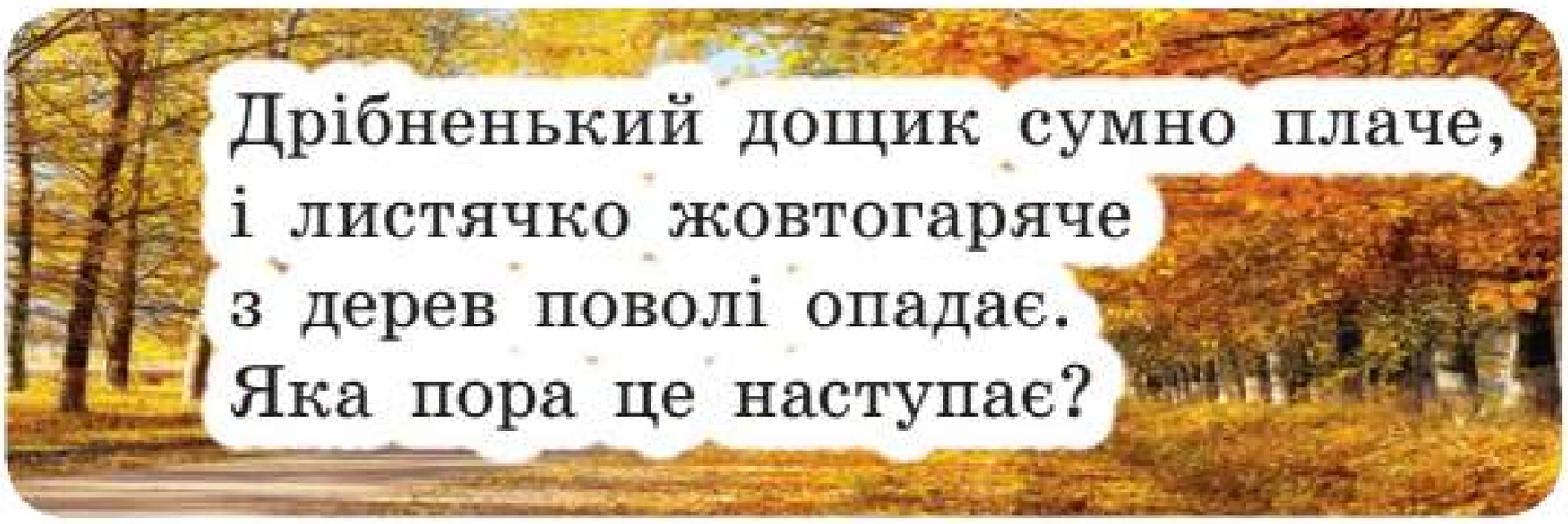

6. Поясни, як розумієш значення слова **жовтогаря́че**. Перевір себе за словником. Склади й запиши речення із цим словом.

СЛОВНИК

ЖОВТОГАРЯ́ЧИЙ — жовтий із червонуватим відтінком, оранжевий, як колір апельсина.

7. Побудуй звукову схему слова **осінь**.

8. Прочитай слова, якими Ґаджик розповів про свою улюблену пору року. Відгадай її назву. Утвори від поданих слів прикметники. Склади і запиши з ними **два** речення.

9. Поцікався в однокласників / однокласниць, яка пора року їм подобається найбільше. Чому?

10. Напиши розповідь (2–3 речення) про свою улюблену пору року. Використай прикметники.

11. Добери прикметники до поданих іменників і запиши.

1. Сонце (*яке?*) … , … . 2. Вітер (*який?*) … , … .

УТВОРЮЙ ПРИКМЕТНИКИ

1. Друзі зайшли в дитячу кав'ярню і вирішили замовити соки. Їм подали меню. Поясни, як розумієш значення слова **меню**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

МЕНЮ́ — листок з переліком страв і напоїв.

2. Послухай текст про те, як друзі вибирали соки.

Друзі дивилися в меню і вибирали соки.

— Я замовлю сік з ананаса, — сказав Щебетунчик.

— А мені подобається з персиків, — повідомила Родзинка.

— Мій улюблений сік — з винограду, — заявила Читалочка.

— А я замовлю сік із вишні, — промовив Ґаджик.

3. Розпізнай соки, зображені на малюнках. Доповни подане речення їхніми назвами. Використовуй у назвах тільки прикметники.

У меню були такі соки: … .

4. Запиши, який сік подобається кожному з друзів.

5. Поцікався, які соки полюбляють твої однокласники й однокласниці.

6. Напиши 2–3 речення про свій улюблений сік. Використай прикметники.

7. Ґаджик знайшов в інтернеті цікаву інформацію про соки. Прочитай її. Випиши прикметники.

Сьогодні модно готувати і пити особливі соки фреш.

Фреш — це свіжий, щойно вичавлений сік із фруктів, овочів або ягід. Фреш дуже корисний. Але вживати його потрібно правильно.

Фреш не можна пити на порожній шлунок.

Свіжий сік варто вживати одразу після приготування.

Фреші рекомендують розбавляти водою.

8. Допоможи Щебетунчикові утворити прикметники від поданих слів. Запиши їх.

Смак, користь, пожива, фрукти, овочі, свіжість.

ПОЄДНУЙ ПРИКМЕТНИКИ З ІМЕННИКАМИ

1. Родзинка хоче повідомити інформацію. Прочитай слова, які вона для цього дібрала.

паперова | металева | фарфорова | скляна

2. Що називають ці слова? На які питання відповідають? Чи зрозуміло тобі, про що хоче розповісти Родзинка?

3. Читалочка вирішила допомогти Родзинці. Вона пропонує їй іншу групу слів. Прочитай її.

чашка | серветка | банка | ложка

4. На які питання відповідають слова Читалочки? Що вони називають?

5. Добери до кожного слова Читалочки відповідний прикметник зі слів Родзинки. Запиши за зразком.

Зразок: *тарілка (яка?) керамічна.*

6. Поміркуй, з якими словами зв'язані прикметники. Перевір себе за правилом.

Прикметники називають **ознаки предметів**. У мовленні вони вживаються з **іменниками**.

7. Читалочка готувалася до прийому гостей. Із книги добрих манер вона дізналася, як треба накривати стіл. Прочитай цю інформацію.

Святковий стіл має прикрашати біла скатертина. Полотняні серветки кладуть на закусочні тарілки. Праворуч від тарілки — ніж і ложку, ліворуч — виделку. Ніж треба класти лезом до тарілки. А ложку й виделку — опуклою стороною донизу.

8. Спиши виділену частину тексту. Підкресли прикметники й іменники, з якими вони зв'язані.

9. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

1. У якій руці прийнято тримати ложку?
2. Якою рукою беруть ніж, а якою — виделку?

10. Відгадай загадку Щебетунчика. Запиши слово-відгадку. Добери до нього прикметники і запиши.

Неначе паровоз, гуде,
шумить, кипить, і пара йде.
Смачний заварює нам чай.
Хто ж він такий? От відгадай.

11. Прочитай виділений у загадці прикметник. З яким іменником він зв'язаний? Випиши цей іменник з прикметником. Пригадай і запиши, яким ще буває **чай**.

ЗМІНЮЙ ПРИКМЕТНИКИ ЗА ЧИСЛАМИ

1. Для частування гостей друзі закупили продукти. На малюнках зображено фрукти, які купила Родзинка. Прочитай їх на́зву.

солодкий мандарин

солодкі мандарини

Проведи дослідження!

1. Порівняй записи під малюнками. Як змінився іменник? Чому?

2. Чи змінився разом з іменником прикметник? Поясни чому. Перевір себе за правилом.

Прикметник у мовленні змінюється разом з **іменником**, з яким він зв'язаний.

2. Хочеш дізнатися, що купив Щебетунчик? Тоді зміни подані сполучення слів так, щоб вони називали багато предметів. Запиши їх за зразком.

Зразок: *апельсини (які?) смачні.*

Груша соковита, лимон свіжий, яблуко велике.

3. Читалочка купила овочі, про які згадується у вірші. Прочитай цей вірш.

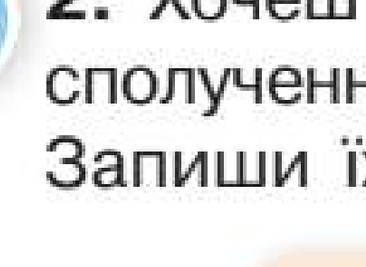

На городі жовті дині
і столові буряки,
баклажани зріють сині
і зелені огірки.

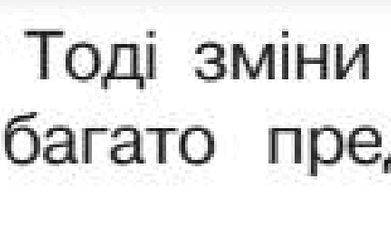

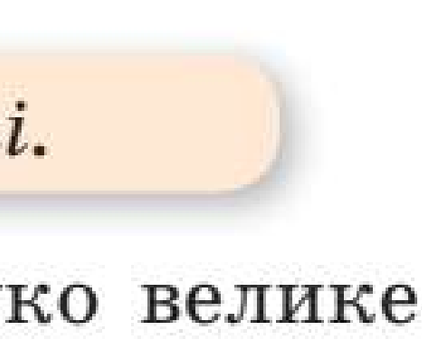

4. Випиши з вірша прикметники й іменники, з якими вони зв'язані. Зміни ці сполучення слів так, щоб вони називали по одному овочу. Запиши їх.

5. Ґаджик і Читалочка приготували салат. Прочитай його рецепт.

Рецепт. ***Морквяний салат***

Склад продуктів: 2 свіжі морквини, пів склянки родзинок, зубок часнику, 2 ложки легкого майонезу.

Моркву помити, почистити і потерти на крупну тертку.
Родзинки розпарити в окропі і віджати від води.
Часник подрібнити.
Усе змішати і заправити легким майонезом.

6. Ґаджик хоче перевірити, чи зможеш ти зробити морквяний салат. Дай відповіді на його запитання.

1. Які продукти потрібні для морквяного салату?
2. Що з ними потрібно зробити?

7. Напиши 2–3 речення про свій улюблений салат. Використай прикметники.

8. Запиши в першу колонку на́зви **п'яти** страв. Добери прикметники до цих слів і запиши їх у другу колонку.

РОЗПІЗНАВАЙ БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ ПРИКМЕТНИКИ

1. Прочитай, хто завітав до друзів.

До друзів завітали дві сестрички. Вони були дуже схожі між собою. І мали цікаву звичку. Коли одна про щось розповідала, інша — доповнювала її близькими за значенням словами.

— Сьогодні гарна погода, — сказала одна сестра.

— Просто чудова, — додала інша.

— І вітер ласкавий.

— Так, дуже лагідний.

2. Випиши з виділеної частини тексту прикметники, зв'язані з поданими іменниками.

1. Погода (*яка?*) … , … . 2. Вітер (*який?*) … , … .

Проведи дослідження!

1. Порівняй значення прикметників, записаних у кожному реченні.
2. Зроби висновок, які ці прикметники за значенням — близькі чи протилежні.

3. Щебетунчик і Читалочка вирішили й собі говорити, як дівчатка. Перевір, чи правильно вони дібрали близькі за значенням прикметники. Спиши пари слів, виправивши помилки.

хоробрий — сміливий блакитний — зелений
гарний — поганий замурзаний — брудний
жовтогарячий — пекучий жадібний — скупий

4. Родзинка знайшла близькі за значенням прикметники в інтернеті. Але вони переплутались. Допоможи Родзинці утворити пари близьких за значенням слів. Запиши їх.

маленький	•	• охайний
акуратний	•	• пахучий
великий	•	• мізерний
запашний	•	• здоровенний

5. Склади речення з однією парою слів і запиши.

6. Добери близьке за значенням слово до прикметника **кумедний**. Склади з кожним словом речення і запиши.

7. Допоможи Ґаджикові дібрати близькі за значенням прикметники до кожного малюнка. Запиши їх у зошиті.

Роман (*який?*) …, … .

Оля (*яка?*) … , … .

ДОБИРАЙ ПРИКМЕТНИКИ, ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

1. Прочитай про незвичного гостя, який прийшов до друзів.

У гості до друзів прийшов хлопчик Навпакійко. Він усе заперечував і називав не так, як було насправді. Друзі запросили гостя за стіл і почали частувати. Навпакійко із задоволенням усе споживав. Але при цьому казав:

— Салат у вас сухий, хліб черстви́й, картопля холодна, тістечка тверді, а чай солоний.

Друзі не ображалися на нього, бо знали, що насправді все навпаки.

Салат не сухий, а соковитий.
Хліб не черствий, а свіжий.
Картопля не холодна, а гаряча.
Тістечка не тверді, а м'які.
Чай не солоний, а солодкий.

2. Спиши виділену частину тексту. Підкресли прикметники.

Проведи дослідження!

1. Порівняй значення прикметників у кожному реченні.
2. Зроби висновок, які ці прикметники за значенням — близькі чи протилежні.

3. Друзі дібрали сполучення слів із прикметником **свіжий**. Навпакійко вирішив замінити їх на протилежні за значенням. Допоможи йому це зробити. Встав пропущені прикметники. Можеш скористатися довідкою.

свіжий батон — … батон
свіжа газета — … газета
свіжа капуста — … капуста
свіже молоко — … молоко

Довідка: *кисле, черствий, стара, квашена.*

4. Поміркуй, чому протилежні за значенням слова до прикметника **свіжий** не однакові.

5. Друзі виглянули у вікно й побачили котика. Прочитай, якими словами його описав Навпакійко.

Цей котик брудний, поганий, сумний і нещасний.

6. Щоб дізнатися, яким котик був насправді, заміни в описі прикметники на протилежні за значенням і запиши. Допиши ще 2–3 речення про котика.

7. Навпакійко розповів друзям про свого собаку. Прочитай його розповідь.

У мене є **великий** собака. Сам весь **чорний**, а вуха і лапи **білі**. У нього **широка** мордочка і **довгий** хвіст.

8. Щоб дізнатися, яким насправді був собака Навпакійка, заміни виділені в тексті прикметники на протилежні за значенням. Запиши утворений текст.

РОЗРІЗНЯЙ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

1. Щебетунчик прочитав речення і намалював до кожного малюнки. Як думаєш, чи правильно хлопчик зрозумів значення прикметника **золоті** в кожному реченні?

1. Тато подарував мамі золоті сережки.

2. У мого дідуся золоті руки.

Проведи дослідження!

1. Поміркуй, чому сережки називають *золотими*.
2. Які руки називають *золотими*?
3. Як по-іншому можна назвати золоті *руки*?
4. Поясни, у якому сполученні слово *золоті* має **пряме** значення, а в якому — **переносне**.

2. Добери до кожного прикметника по два іменники, щоб утворилися сполучення слів у прямому і переносному значеннях. Скористайся довідкою. Запиши утворені сполучення слів. Підкресли ті, які мають **пряме** значення.

теплі	щедра	колючий

Довідка: *слова, осінь, погляд, рукавички, бабуся, їжак.*

3. Відгадай загадку Родзинки. Запиши її та слово-відгадку. Підкресли прикметники, ужиті в **переносному** значенні.

Край дороги всіх зачаровує кучерявий, золотий, широколистий … .

4. Разом з однокласниками складіть і запишіть свої загадки про дерева, зображені на світлинах. Використовуйте прикметники.

5. Визнач, чи є у складених загадках прикметники з **переносним** значенням. Підкресли їх.

6. Добери до поданих малюнків прикметники з **переносним** значенням. Склади з ними два речення і запиши.

7. Прочитай, як Читалочка описала персонажів із журналу коміксів. Ознаки яких тварин вона перенесла на людей? Устав на́зви цих тварин і запиши речення. Підкресли прикметники.

Марічка така хитренька, як … . Сашко дуже впертий, як … . Юрасик був боязливий, як … . Оленка така галаслива, як … .

ДОСЛІДЖУЙ ДІЄСЛОВА

РОЗПІЗНАВАЙ СЛОВА — НАЗВИ ДІЙ

1. Ґаджик сфотографував рекламні щити і показав друзям. Розглянь ці світлини. Прочитай написи на щитах.

2. Разом з однокласниками дайте відповіді на запитання Ґаджика.

1. Що зображено на цих рекламних щитах?
2. Як думаєш, для чого в місті розмістили ці щити?
3. Чи захотілось тобі побувати в зоопарку?

3. Поясни, як ти розумієш значення слова **реклама**. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

РЕКЛА́МА — спеціальна інформація про послуги, товари, видовища, щоб привернути увагу споживачів.

4. Читалочка дібрала слова про зоопарк. Запиши їх у **три** колонки: у **першу** — іменники, у **другу** — прикметники, а в **третю** — усі інші слова.

Зоопарк, великий, ховається, звірі, вольєри, сірий, високі, стрибає, літають, слон, рожевий, їдять, мавпи, живуть, галасливі.

Проведи дослідження!

1. Постав питання до слів третьої колонки.
2. Визнач, що називають ці слова — предмети, ознаки чи дії. Перевір себе за правилом.

Слова, які відповідають на питання **що робить?**, **що роблять?**, називають **дії** предметів.

5. Четверо друзів вирішили відвідати зоопарк. Прочитай, як вони туди їхали. Встав пропущені слова — на́зви дій і запиши текст.

Із дому … завчасно. На зупинці … автобуса. Невдовзі він … . Друзі … в салон і … . Через кілька зупинок … і … до зоопарку. Біля каси … . Треба … квитки.

6. Допоможи друзям полічити, скільки грошей вони витратять на квитки. Запиши відповідь одним реченням. Підкресли слово — назву дії.

7. Розглянь світлини. Склади за однією з них розповідь (2–3 речення) і запиши. Використай слова — на́зви дій.

8. У зоопарку Щебетунчик попрямував до найбільшої тварини. Прочитай текст про неї. Відгадай її назву і встав на початку тексту.

… поважно ходив по вольєру. Він зовсім не зважав на відвідувачів зоопарку. Великими вухами і хвостом відмахувався від мух. Набирав хоботом пісок і сипав на себе.

9. Спиши перше й останнє речення тексту з попереднього завдання. Підкресли слова — на́зви дій.

ДОБИРАЙ ДІЄСЛОВА

1. Друзі отримали запрошення. Прочитай його.

ЗАПРОШЕННЯ

Дорогі друзі!
Запрошую вас на день народження.
Його святкування **відбудеться**
20 лютого о 12 годині в аквапарку.

Щебетунчик

2. Чи знаєш ти, що таке **аквапарк**? Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

АКВАПА́РК — розважальний комплекс із басейнами, фонтанами, гірками на воді.

3. Знайди в запрошенні відповіді на запитання Родзинки.

1. Кому призначене запрошення?
2. Від кого воно надійшло?
3. На яку подію запрошуються друзі?
4. Коли відбудеться свято?
5. Де Щебетунчик святкуватиме день народження?

Проведи дослідження!

1. На які питання відповідають виділені в запрошенні слова?
2. Визнач, що означають ці слова — на́зви предметів, ознак чи дій.

4. Ґаджик дізнався, що ці слова називаються **дієсловами**. Прочитай на наступній сторінці правило про дієслова. Поміркуй, чому вони дістали таку назву.

Дієслова називають **дії** предметів і відповідають на питання **що робить?**, **що роблять?**, **що робити?**, **що зробити?**.

5. Біля входу в аквапарк друзі побачили рекламний щит. Прочитай напис на ньому. Розкажи, що зацікавило тебе в цій рекламі.

6. Випиши з рекламного щита дієслова.

7. Розглянь світлини, які Ґаджик зробив в аквапарку. Розкажи, що на них зображено.

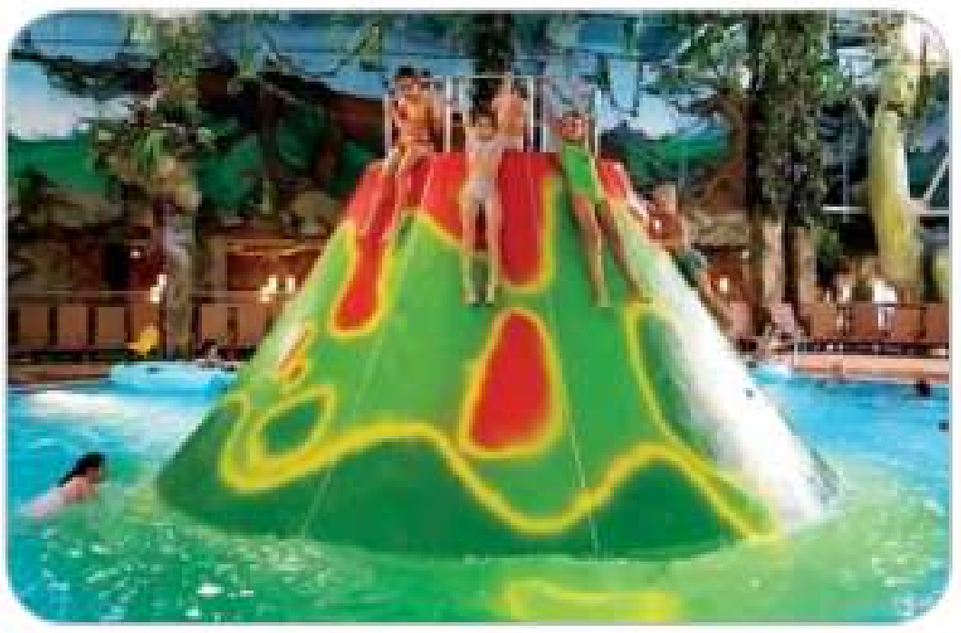

8. Склади і запиши речення за кожною світлиною. Підкресли дієслова.

9. Напиши 2–3 речення про те, чи бував / бувала ти в аквапарку. Чи тільки мрієш там побувати?

10. Читалочка хоче повідомити, що вона робила в аквапарку. Допоможи їй дібрати потрібні дієслова. Запиши їх.

З гірки … , у воду … , у басейні … , біля фонтана … .

ВИКОРИСТОВУЙ ДІЄСЛОВА В МОВЛЕННІ

1. Друзі побували в незвичному парку. Разом з однокласниками / однокласницями прочитайте в ролях їхні спогади.

Читалочка: Я каталася на каруселях і гойдалках.

Щебетунчик: Я блукав лабіринтами і стрибав на батуті.

Ґаджик: Я швидко мчав на американських гірках.

Родзинка: А я піднімалась над парком на оглядовому колесі.

Усі разом: У нас неймовірні враження! Адже ми побували в луна-парку.

2. Поясни, як ти розумієш значення слова **луна-парк**. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

ЛУНА-ПА́РК — парк з різними розвагами та видовищами.

3. Випиши з розмови друзів дієслова. Постав до них питання.

4. Розглянь світлини. Запиши, хто з друзів був на кожному із цих атракціонів.

5. Розглянь квиток. Розкажи, яку інформацію він містить. Визнач, кому з друзів він належить. Запиши свою відповідь. Підкресли дієслово.

ЖИТОМИРСЬКИЙ ЛУНА-ПАРК

Атракціон: *оглядове колесо*

Ціна – **60 грн**

контроль

6. Прочитай на́зви атракціонів. Вибери ті, на яких ти зможеш побувати, якщо маєш 100 гривень. Запиши, які атракціони ти обираєш.

ЛУНА-ПАРК

Атракціони	*Ціна*
Американські гірки	80 грн
Оглядове колесо	60 грн
Батут	60 грн
Карусель	50 грн
Лабіринт	50 грн
Кімната сміху	40 грн

7. Поспілкуйся з однокласниками й однокласницями. Розпитай, хто з них бував у луна-парку, хто мріє там побувати.

8. Напиши 2–3 речення про те, чи доводилося тобі бувати в луна-парку. Які атракціони ти відвідав / відвідала? А може, ти тільки мрієш там побувати?

9. Щоб дізнатися, що робили відвідувачі луна-парку, утвори дієслова від поданих іменників і запиши.

Сміх — … , ігри — … , радість — … , крик — … , біг — … , спуск — … , стрибок — … , розваги — … .

ЗМІНЮЙ ДІЄСЛОВА ЗА ЧИСЛАМИ

1. Разом з однокласниками / однокласницями прочитай розмову друзів у ролях.

Ч и т а л о ч к а: Мені подарували книжку «Хто росте у парку».

Р о д з и н к а: Цікаво, про який парк у ній розповідається?

Щ е б е т у н ч и к: Можна здогадатися за малюнками.

Ґ а д ж и к: На обкладинці зображені рослини.

2. Чи здогадуєшся, про який парк розповідається в цій книжці? Запиши свою думку. Вибери з довідки потрібне слово.

Довідка: *розважальний, зоологічний, рослинний.*

3. Читалочка знайшла в книжці опис улюбленого дерева. Прочитай його.

Навесні каштани світяться білими або червоними свічками цвіту. Ось такими . **Потім на них виростають зелені їжачки — круглі і колючі** . **Восени вони падають на землю. З них вистрибують блискучі гладенькі горішки.** Ось такі .

За Катериною Міхаліциною

4. Спиши виділені речення. Підкресли дієслова. Випиши їх у колонку і зміни за зразком.

Зразок: *що роблять?*	*що робить?*
цвітуть	цвіте

Проведи дослідження!

1. Визнач, у якій колонці дієслова називають дію одного предмета. На яке питання вони відповідають?
2. На яке питання відповідають дієслова в іншій колонці?
3. Дію скількох предметів вони називають? Зроби висновок, чи змінюються дієслова за числами.

5. Напиши 2–3 речення про те, чи бував / бувала ти в парку. Які рослини там можна побачити?

6. Прочитай речення. Випиши в колонку дієслова.

У парку Читалочка гуляє, відпочиває, спостерігає за птахами, з устрічається з друзями.

7. Зміни записані слова так, щоб вони називали дію багатьох людей. Запиши утворені дієслова в другу колонку.

РОЗПІЗНАВАЙ БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ ДІЄСЛОВА

1. Ґаджик запитав у друзів, що таке **Діснейленд**. Чи можеш ти йому пояснити? Розкажи, що ти знаєш про Діснейленд.

2. Прочитай, яку інформацію про Діснейленд знайшла в інтернеті Родзинка.

Діснейленд — це парк розваг. У ньому відтворений світ мультфільмів і казок. **Перший Діснейленд збудували в Америці. Потім Діснейленди спорудили в Японії, Франції, Китаї.**

3. Спиши виділені речення. Підкресли дієслова. Порівняй їх значення. Визнач, вони протилежні чи близькі за значенням.

4. Прочитай, що дізналася Читалочка про Діснейленд із журналу.

Діснейленд **придумав** мультиплікатор Волт Діснеей. Він вигадав країну, в якій **живуть** персонажі його мультфільмів. А мешкають вони в казкових спорудах. Усі відвідувачі цього парку можуть з ними **розмовляти**. Говорити про все, що їх цікавить.

5. Знайди в тексті дієслова, близькі за значенням до виділених. Запиши їх парами.

6. Щебетунчик зібрав світлини про Діснейленд. Розглянь їх. Розкажи, яких персонажів з мультфільмів ти впізнаєш.

7. Напиши текст (2–3 речення) про персонажа з мультфільму, який тобі подобається найбільше. Поясни чому.

8. Допоможи Білосніжці знайти близькі за значенням дієслова, якими вона зможе розповісти про гномів. Запиши їх парами.

радіє
сумує
сміється
кричить

регоче
галасує
веселиться
журиться

РОЗРІЗНЯЙ ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ ДІЄСЛОВА

1. Ґаджик надіслав тобі повідомлення. Прочитай його.

Привіт! Чи бажаєш відвідати мотузковий парк?

2. Чи знаєш ти, що таке **мотузковий парк**? Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

МОТУЗКО́ВИЙ ПАРК — це розміщені на висоті доріжки, мости, драбини, виготовлені з мотузок, тросів, колод, брусків та інших матеріалів.

3. Дай відповідь Ґаджикові. Напиши текст свого смс-повідомлення.

4. Розглянь на світлинах мотузковий парк. Прочитай на́зви атракціонів. Розкажи, що там роблять діти.

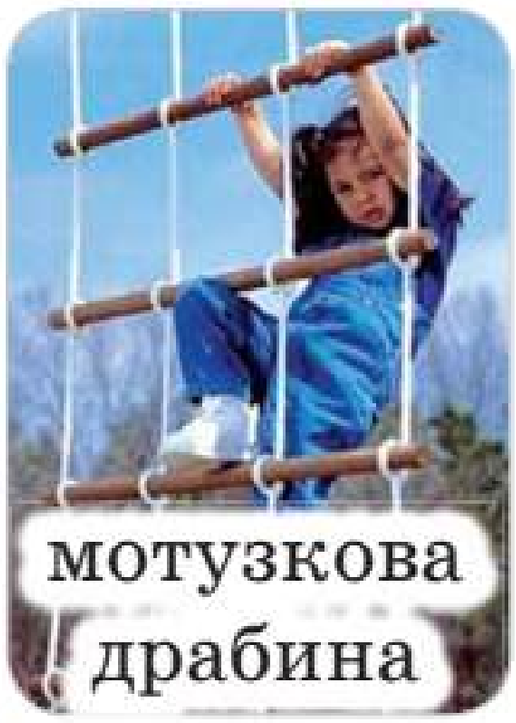

5. Напиши, на яких атракціонах тобі хочеться побувати. Підкресли дієслова, постав до них питання.

6. Прочитай розповідь Читалочки про мотузковий парк. Постав питання до виділених слів.

Ми **розлучилися** біля входу в мотузковий парк. **Продали** квитки і **закінчили** маршрут. Інструктор веселими жартами **опускав** нам настрій.

7. У розповіді Читалочки заміни виділені дієслова на **протилежні** за значенням. Запиши змінений текст. Поясни, яка з розповідей є більш правдивою.

8. Напиши про своє ставлення до мотузкового парку (2–3 речення).

9. Щоб дізнатися, що робили діти в мотузковому парку, добери до поданих дієслів протилежні за значенням. Можеш скористатися довідкою. Запиши утворені пари слів.

сумували — …
плакали — …
стояли — …
лінувалися — …

Довідка: *рухалися, раділи, сміялися, трудилися.*

СПОСТЕРІГАЙ ЗА БАГАТОЗНАЧНИМИ ДІЄСЛОВАМИ

1. Родзинка повідомила друзям цікаву новину. Послухай її повідомлення. Дай відповідь на запитання.

Я знаю країну, у якій господарюють тільки діти. Це Дитландія. Її ще називають парком професій. Тут діти знайомляться з різними професіями, заробляють гроші і витрачають їх на розваги, сувеніри, іграшки.

Ти хочеш там побувати?

2. Прочитай, як друзі потрапили до Дитландії. Випиши дієслова. Усно постав до них питання.

Подорож у парк професій почалася з аеропорту. Там на дітей чекав справжній літак. Друзі пройшли зону реєстрації і вийшли на територію Дитландії. Перед ними з'явилися різні станції — «Аптека», «Супермаркет», «Театр», «Пожежна частина», «Банк» і багато інших. На кожній станції **кипить робота.**

3. Прочитай слова, виділені в останньому реченні тексту. Визнач, хто з друзів правильно пояснює їх значення.

клекотить від нагрівання

відбувається швидко

4. Запиши пояснення поданих висловів.

1. Кипить робота — … . 2. Кипить вода — … .

5. Прочитай про враження Ґаджика від Дитландії. Випиши дієслова з іменниками, які з ними зв'язані.

У Дитландії все, як у справжньому місті.

У супермаркеті йде торгівля. У школі йде урок. На телестудії йде запис передачі. У лікарні йде прийом хворих.

6. Поясни, чи однакове значення має дієслово **йде** в кожному записі. Чи можна стверджувати, що воно багатозначне?

7. Розглянь схему Дитландії. Розкажи, які станції тут зображено, що роблять діти на кожній із них.

8. Напиши 2–3 речення про те, чи хочеться тобі побувати в Дитландії. Що найбільше тебе приваблює в цій країні?

9. За поданими початками склади і запиши два речення з дієсловом **пливе,** щоб у кожному воно мало інше значення.

1. По небу … .
2. По річці … .

РОЗРІЗНЯЙ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ ДІЄСЛІВ

1. Друзі пригадували різні парки. Прочитай розповідь Читалочки. У якому парку вона побувала?

На пагорбі сумує старий дуб. Над стежкою задумалась верба. Їй тихо щось шепоче берізка.

2. Знайди в розповіді Читалочки дієслова. Випиши їх у колонку разом з іменниками, які з ними зв'язані.

3. У записаних сполученнях слів заміни на́зви дерев на імена людей. Запиши утворені сполучення слів у другу колонку.

4. Поясни, в якій колонці дієслова мають **пряме** значення, а в якій — **переносне**.

5. Запиши спогади Щебетунчика. Встав пропущені дієслова. Вибери їх із довідки. Підкресли ті, що мають переносне значення.

Спочатку я ... вгору по мотузковій драбині. Потім ... по канатній дорозі. На «тарзанці» ... у повітрі. І, нарешті, ... на землю.

Довідка: *видряпатися, пройтися, політати, спуститися.*

6. Про який парк розповів Щебетунчик? Чому ти так думаєш?

7. Родзинка підготувала рекламу про свій улюблений парк. Прочитай її. Знайди дієслова з переносним значенням.

8. Який парк рекламує Родзинка? Для кого призначена ця реклама — для дітей чи дорослих? Про що можна дізнатися з цієї реклами?

9. Напиши 2–3 речення про те, який парк тобі подобається найбільше. Поясни чому.

10. Прочитай розповідь Ґаджика. Знайди в ній дієслова. Визнач, у якому реченні вони мають **переносне** значення. Запиши це речення.

На американських гірках ми то злітали вгору, то різко падали вниз. А на оглядовому колесі повільно піднялися над парком і опустилися на землю.

ДОСЛІДЖУЙ ЧИСЛІВНИКИ

РОЗПІЗНАВАЙ СЛОВА — НАЗВИ ЧИСЕЛ

1. Друзі завітали до студії юних художників і художниць. Прочитай вірш і дізнаєшся, що вони там побачили.

У Михайлика в руці —
вісім різних олівців.
У його сестрички Соні —
голубий і **два** червоні.
У кирпатенького Жені —
пів десятка — всі зелені.
А в Олеся — без трьох **десять**.
Скільки будемо їх мати,
як до купи всіх зібрати?

Федір Петров

Проведи дослідження!

1. Постав питання до виділених у вірші слів.
2. Поясни, що називають ці слова — предмети, ознаки, числа чи дії. Перевір себе за правилом.

Слова, які відповідають на питання **скільки?**, називають **числа**.

2. Запиши відповіді на запитання Щебетунчика. Числа записуй словами.

1. Скільки олівців тримав Михайлик?
2. Скільки олівців було в Соні?
3. Скільки олівців мав Женя?
4. А скільки олівців було в Олеся?

3. Підкресли в записаних реченнях слова — на́зви чисел.

4. Обчисли, скільки всього олівців було в дітей. Запиши свою відповідь реченням. Підкресли слово, яке називає число.

5. Візьми інтерв'ю в однокласника або однокласниці за поданими запитаннями.

1. Чи любиш ти малювати?
2. Чим тобі найбільше подобається малювати — олівцями, фарбами чи фломастерами?
3. Чи відвідуєш ти художню студію або гурток?

6. Читалочка хоче намалювати райдугу. Підкажи, скільки олівців їй треба взяти. Для цього прочитай вірш і встав пропущене слово-підказку.

Вийшла веселка на небо,
… кольорів об'єднала:
червоний, оранжевий, жовтий,
зелений, блакитний і синій,
та ще й фіолетовий.
— Ви разом навіки! — сказала.

Олексій Катрич

7. Допоможи Ґаджикові виписати з вірша слова, близькі за значенням до поданих.

райдуга — …
помаранчевий — …
голубий — …
промовила — …

8. Напиши про райдугу текст (2–3 речення). Використай хоча б одне слово, яке називає число.

9. Родзинка заховала на́зви чисел у малюнках. Знайди їх. Для цього запиши на́зви малюнків. Знайди і підкресли в цих словах на́зви чисел за зразком.

Зразок: *мі<u>сто</u>.*

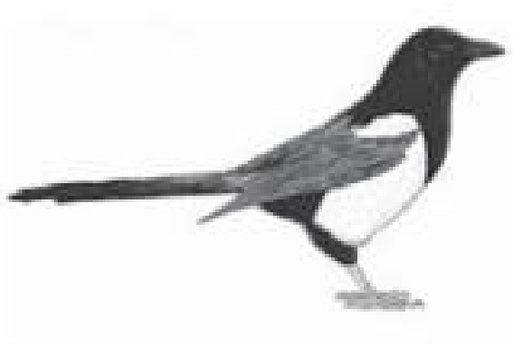

ДОБИРАЙ ЧИСЛІВНИКИ

1. Щебетунчик запросив друзів уболівати за його команду. Розглянь малюнок. Розкажи, які змагання відбуваються.

2. Запиши відповіді на запитання Ґаджика. Числа записуй словами.

1. Скільки команд грає на полі?
2. Скільки гравців борються за м'яч?
3. Під яким номером грає Щебетунчик?

3. Підкресли в записаних реченнях слова, які називають числа.

Проведи дослідження!

1. На яке питання відповідають підкреслені слова?
2. Що називають ці слова — предмети, ознаки, числа чи дії?

4. Ґаджик дізнався, що ці слова називають **числівниками**. Як думаєш, чому? Прочитай правило про числівники.

Числівники називають **числа** і відповідають на питання **скільки?**.

5. Доповни подане речення і запиши. Підкресли числівник.

Команда Щебетунчика забила … .

6. Після футбольного змагання Читалочка розповіла, як ходила з друзями на риболовлю. Прочитай про це у вірші. Постав питання до виділених слів.

Упіймав Андрій дві щуки —
чималі*, як в тата руки.
Ярослав приніс додому
от таких **чотири** соми.
А Петрові на гачок
упіймавсь **один … бичок****.

Ігор Січовик

**Чима́лі* — досить великі.

***Бичо́к* — невелика головата риба.

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки. Підкресли числівники.

1. Скільки хлопців ловило рибу?
2. Скільки рибин вони впіймали?

8. Родзинка запропонувала друзям розв'язати віршовану задачу. Прочитай її. Назви́ числівники.

Мав Сергійко десять слив.
Ними друзів пригостив:
дві — Наталочці віддав,
три — одержав Ярослав.
І Тимку дісталось дві.
Скільки сливок з'їв Сергій?

Ігор Січовик

9. Запиши відповідь на запитання задачі одним реченням. Підкресли числівник.

10. Яким, на твою думку, був Сергійко? Чому так вважаєш? Напиши про це 2–3 речення. Використай хоча б один числівник.

11. Утвори слова за допомогою арифметичних дій. Склади з кожним речення, уживаючи числівник, і запиши.

100 + ЛИК = …

7 + Я = …

УТВОРЮЙ ЧИСЛІВНИКИ

1. Друзі потрапили в майстерню, де утворюють числівники. Допоможи Ґаджикові утворити числівники з цеглинок одного кольору. Запиши їх.

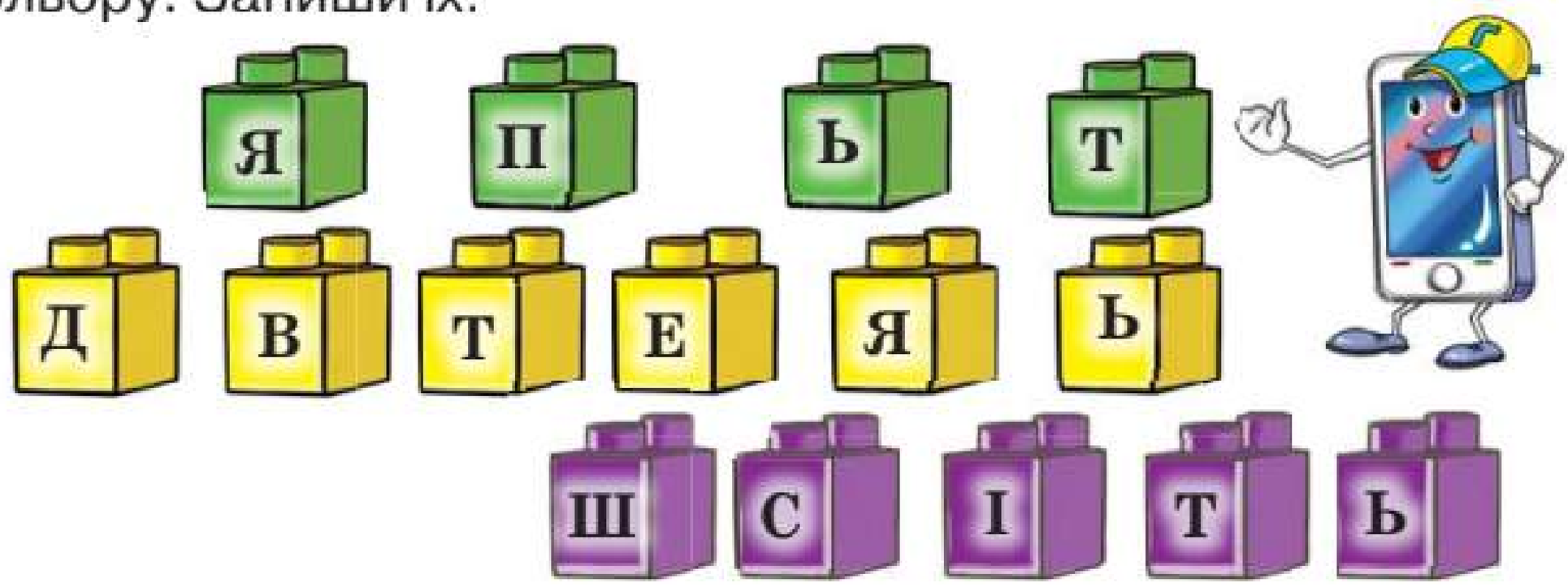

2. Побудуй звукову схему **найкоротшого** слова. Поділи на склади для переносу **найдовше** слово.

3. Добери іменник до кожного утвореного числівника. Запиши утворені сполучення слів.

4. Допоможи Читалочці утворити числівники за схемою. Запиши їх.

5. Склади речення з одним із утворених числівників і запиши.

6. Допоможи Щебетунчикові утворити числівники за допомогою арифметичних дій. Прочитай і обчисли вирази. Запиши результати словами і постав наголос.

$15 - 1 =$ $10 + 1 =$

7. Перевір за словником правильність написання утворених числівників і наголос.

СЛОВНИК

одина́дцять
чотирна́дцять
шістна́дцять

8. Допоможи Родзинці розв'язати віршовану задачу. Прочитай її. Назви́ числівники.

Два зелених огірочки заховались під листочком.
Шість на сонечку лежали і хутенько підростали.
Вісім жовтих лежебок вигрівали свої боки.
Скільки ж всіх було на грядці?
Полічи їх по порядку.

9. Запиши відповідь на запитання задачі одним реченням. Підкресли числівник. Перевір за словником, чи правильно він записаний.

10. Напиши 2–3 речення про те, де у своєму житті ти зустрічаєш числівники.

11. Прочитай вірш про ведмедя. Назви́ числівники.

Що у лісі так гримить?
Робить вулики ведмідь.
Їх зробив він тільки сім,
на два менше, ніж хотів.

12. Запиши, скільки вуликів хотів зробити ведмідь. Підкресли числівник.

ПОЄДНУЙ ЧИСЛІВНИКИ З ІМЕННИКАМИ

1. Щебетунчик повідомив, що в школу завезли спортивний інвентар. Визнач за малюнком, скільки чого привезли, і запиши за зразком.

5
9
8
10

Зразок: *чотири тренажери.*

2. Підкресли в кожному сполученні слів числівник.

3. Поясни, що називають слова, які стоять біля числівників — предмети, ознаки чи дії. Зроби висновок, з якими словами зв'язані числівники. Перевір себе за правилом.

Числівники називають кількість предметів.
У мовленні вони вживаються з **іменниками**.

4. Прочитай розповідь Читалочки. Назви́ числівники.

Ми зібралися в похід.

Узяли два великих рюкзаки. Туди поклали чотири пляшки води, три батони, десять варених яєць, п'ять свіжих огірків, шість жовтих яблук.

У бокові кишені помістили дві тенісні ракетки й один маленький м'ячик.

5. Визнач, з якими іменниками зв'язані числівники. Випиши їх парами.

6. Напиши інформацію про свій клас за запитаннями Щебетунчика. Числа записуй словами.

1. Скільки всього учнів і учениць у твоєму класі?
2. Скільки дівчаток?
3. А скільки хлопчиків?

7. Виконай завдання Родзинки. Утвори сполучення слів з поданих чисел і слів у дужках. Запиши ці сполучення. Числа записуй словами.

11 (футболіст), 14 (хокеїст),
5 (гол), 9 (шайба), 3 (свисток),
2 (тренер).

8. Склади речення з одним сполученням слів і запиши.

ДОСЛІДЖУЙ СЛУЖБОВІ СЛОВА

РОЗПІЗНАВАЙ СЛУЖБОВІ СЛОВА

1. Прочитай речення. Постав питання до кожного слова.

Друзі прийшли в парк.

Проведи дослідження!

1. Назви́ слово, до якого не можна поставити питання.
2. Які слова воно зв'язує?
3. Перевір, чи буде речення зрозумілим без цього слова.
4. Поміркуй, для чого служить це слово — для назви предмета чи зв'язку слів у реченні.

2. Ґаджик дізнався, що такі слова називають **службовими**. Як думаєш чому? Прочитай правило про службові слова.

Службові слова не відповідають на **питання**. Вони служать для **зв'язку слів** у реченні.

3. Випиши з поданого ряду службові слова. З одним із них склади речення і запиши.

Сон, до, під, за, дим, біля, над, у, з, на, кіт.

4. Друзі вирішили здивувати одне одного небилицями та веселими пригодами. Прочитай небилицю, яку розповіла Родзинка. Поясни, які слова вона переплутала.

У ліс Незнайко увійшов —
під кущем йоржів знайшов.
Біля річки посидів —
наловив собі грибів.

До городу завітав —
стиглих яблук накопав.
А по саду походив —
моркву з яблуні струсив.

5. Випиши з небилиці службові слова разом із іменниками, що з ними зв'язані.

6. Ґаджик намалював кумедний малюнок. Розглянь його. Назви́, які кошенята за кольором. Напиши, де знаходиться кожне з них.

7. Прочитай плутанку, яку розповіла Читалочка. Який настрій вона в тебе викликала?

За струмком дзюрчить село.
Небо в сонечку зійшло.
Вистрибнув на півня пліт.
Кукурікнув сірий кіт.
Квітка сіла на бджолу.
Дуб старий спиляв пилу.

Василь Шаройко

8. Виправ плутанку. Перебудуй виділені речення і запиши. Підкресли службові слова.

ПИШИ СЛУЖБОВІ СЛОВА ОКРЕМО ВІД ІНШИХ

1. Родзинка загадала друзям загадку. Допоможи їй відгадати.

В кожушку рудому
вирушає з дому
припасти в комору
на зимову пору:
шишки та горішки,
і грибочків трішки.

Леся Вознюк

Проведи дослідження!

1. Знайди в загадці Родзинки службові слова.
2. Зроби висновок, як пишуться службові слова з іншими словами — разом чи окремо. Перевір себе за правилом.

Службові слова пишемо **окремо** від інших слів.

2. Склади речення зі службовим словом про білочку й запиши. Підкресли службове слово.

3. Щебетунчик запропонував загадку. Перевір, чи правильно він її записав.

Прийшла кума звіником
Набесіду зпівником,
Схопила півня наобід
ізамела мітлою слід.

4. Відгадай загадку Щебетунчика і спиши без помилок. Підкресли службові слова.

5. Ґаджик записав свою загадку, але загубив службові слова. Вибери їх із довідки і встав у загадку.

... листям ... гілками
... лісових доріжках
біжить клубок ... голками
... коротеньких ніжках.

Довідка: *по, між, і, на, з.*

6. Запиши в зошиті слово-відгадку. Побудуй звукову схему цього слова. Визнач, скільки в цьому слові букв і звуків.

7. Пригадай, про яких тварин були загадки друзів. Склади розповідь (3–4 речення) про одну з них і запиши. Підкресли службові слова.

8. Спиши загадку Читалочки. Слова в реченнях пиши окремо одне від одного.

Живевлісіпідкущем.
Ховаєтьсявідвовкаілисиці.

ВИКОРИСТОВУЙ СЛУЖБОВІ СЛОВА

1. Друзі розказували про улюблені книжки. Прочитай розповідь Ґаджика.

Я прочитав книжку про пригоду дітей.

Разом із батьками вони поїхали на природу. У лісі зустріли страшне страховисько. Воно розповіло про своє важке життя. Діти вирішили йому допомогти.

2. Напиши, яку книжку прочитав Ґаджик. Назву книжки записуй за зразком.

Зразок: *„Зайчикове щастя”*

3. Чи знайома тобі ця книжка? Поцікався в однокласників / однокласниць, хто з них її читав.

4. Випиши з розповіді Ґаджика службові слова разом з іменниками, з якими вони зв’язані.

5. Прочитай повідомлення Читалочки. Встав пропущені службові слова.

Дівчинка Яся знайшла (*де?*) … кущем бузку маленького слоника. Звати його Ґудзик.

(*у кого?*) … Ґудзика все було малесеньке. І сам він спокійно вміщався (*де?*) … кишені Ясиної курточки. Але найголовнішим було те, що Ґудзик умів вигадувати найцікавіші у світі пригоди.

6. Запиши назву книжки, про яку розповіла Читалочка. Підкресли службове слово.

7. Візьми інтерв’ю в однокласників / однокласниць. Дізнайся, хто з них читав цю книжку. Які пригоди вигадував слоник Ґудзик?

8. Спиши речення, виділені в тексті про слоника. Встав пропущені службові слова.

9. Дізнайся, яку книжку прочитала Родзинка. Прочитай на обкладинці її автора і назву.

Я прочитала книжку про дракона Омелька. Понад усе на світі він любив розповідати казки. Але всі, крім його дружини дракониці Килини, перелякано втікали від нього.

Проте згодом в Омелька все ж з'явилися слухачі: жаби Кумка та Гамка, зайчик Сашко, лосі Ось, Осьось та Лосось.

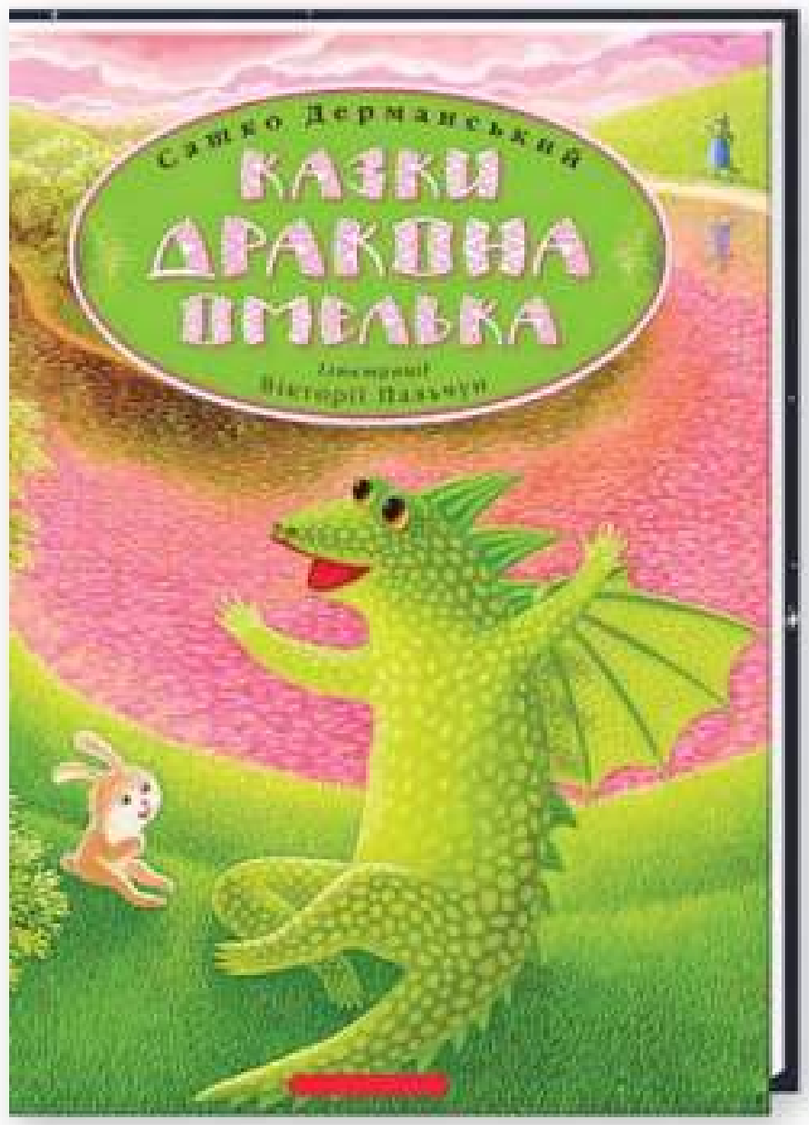

10. Склади речення про дракона Омелька зі службовим словом і запиши. Підкресли службове слово.

11. Напиши, яку книжку ти нещодавно прочитав / прочитала. Про кого чи про що в ній розповідається?

12. Прочитай розповідь Щебетунчика.

Як порятувати сестричку, що потрапила в зачаровану банку з-під варення?

На що здатен маленький вітерець, який мріє про великі справи?

Чи можна врятувати друга, який ніколи не прибирає за собою іграшки?

Про все це я дізнався з цікавої книжки.

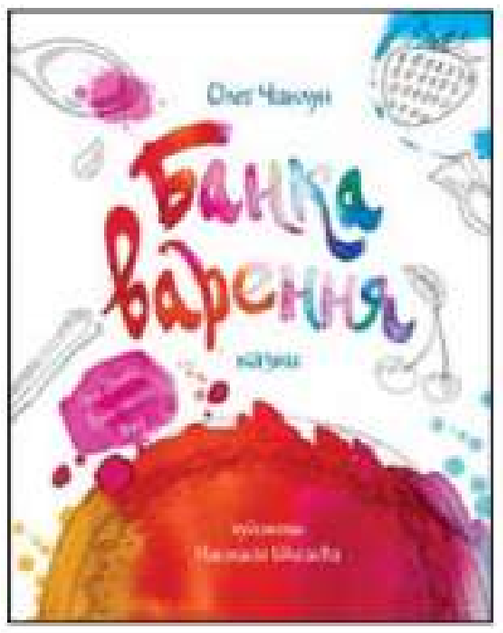

13. Яку книжку прочитав Щебетунчик? Чи зацікавила вона тебе? Чому?

14. Випиши з розповіді Щебетунчика друге речення. Підкресли слова, протилежні за значенням.

РОЗРІЗНЯЙ ЧАСТИНИ МОВИ ЗА ПИТАННЯМИ

1. Ґаджик дізнався, що *іменники*, *прикметники*, *дієслова*, *числівники*, *службові слова* називаються **частинами мови**. Як думаєш чому? Перевір свої міркування за правилом.

Мова складається зі **слів**.

Слова (іменники, прикметники, дієслова, числівники, службові слова) є **частинами мови**.

2. Прочитай текст. Постав питання до виділених слів. Як називаються ці частини мови?

Пройшов **дощ, пісок** вологий, то **дівчатка** пекли **торти:** один з ромашками, другий з нагідками, третій, найкращий, з трояндовими пелюстками. **Івась** допомагав, **квіточки** збирав.

Зірка Мензатюк

3. Запиши виділені слова в дві колонки. Допиши в кожну колонку ще по два слова.

ЩО?	ХТО?

4. Напиши відповідь на запитання Щебетунчика. Число записуй словом.

Скільки тортів зробили діти?

5. Підкресли в записаному реченні числівник. Поясни, як ти його розпізнав / розпізнала.

6. Розкажи, чи доводилося тобі у своєму житті щось робити з піску? Де саме це було і коли?

7. Прочитай текст. Постав питання до виділених слів. Як називаються ці частини мови?

Маленька Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла **блакитний** олівець:

— Хай небо буде **ясне!** — сказала вона й намалювала небо.

— У небі хай сяє сонечко, — сказала вона і взяла **жовтий** олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало...

За Зіркою Мензатюк

8. Випиши прикметники разом з іменниками, з якими вони зв'язані, за зразком.

Зразок: *листя (яке?) зелене.*

9. Прочитай текст. Знайди слова, які називають дії. Постав до них питання. Як називаються ці частини мови?

Найкраще на майданчику — гойдалка.
Якщо розгойдатися дуже сильно,
то можна злітати високо-високо.
Я літаю — а малюки порпаються в піску.
Я літаю — а Марко з'їжджає з гірки.
Я літаю — а Марків дід садить квіти...

Галина Ткачук

10. Запиши відповідь на запитання Читалочки. Підкресли службове слово.

На чому літала дівчинка?

11. Напиши 3–4 речення про те, чим ти любиш займатися у вільний час.

12. Визнач, якими частинами мови є подані слова. Складі з них речення і запиши.

Діти, подвір'я, шкільне, вийшли, на.

ДОСЛІДЖУЙ РЕЧЕННЯ

РОЗПІЗНАВАЙ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай групи слів.

Почав накрапати дрібний

Почав накрапати дрібний дощ.

Проведи дослідження!

1. Визнач, яка група слів виражає закінчену думку.

2. Яка група слів утворює речення? Перевір себе за правилом.

Речення виражає **закінчену думку**.

2. Допоможи Родзинці визначити, в яких рядках записано речення. Випиши їх у зошит.

Був чудовий весняний день.
Ми разом вибралися
Незабаром небо затягло хмарами.
Подув дуже сильний
Добре, що ми взяли з собою
Почав накрапати дощ.
Ми відкрили парасольки.

3. Пригадай, як треба записувати речення. Перевір себе за правилом.

Перше слово в реченні пишемо з **великої** букви.

У **кінці** речення ставимо **крапку**, **знак оклику** або **знак питання**.

4. Читалочка записала уривок з оповідання про парасольку. Визнач, якої помилки вона припустилася.

Хлопчик міцно тримав парасольку раптом вітер висмикнув її з рук парасолька пролетіла кілька метрів потім упала в калюжу і загойдалася на хвильках вона була мов кораблик...

За Наталкою Малетич

5. Запиши цей уривок без помилок.

6. Прочитай повідомлення Ґаджика.

Парасолька захищати від дощ і сонце.

7. Поясни, чи можна назвати слова Ґаджика реченням. Чому? Зроби висновок про зв'язок слів у реченні. Перевір себе за правилом.

Слова в реченні **зв'язані між собою**.

8. Утвори зі слів Ґаджика речення і запиши.

9. Уяви, що ти в магазині парасольок. Яку із зображених парасольок вибереш? Чому? Напиши про це 3–4 речення.

10. Поділи речення на слова і запиши.

Першапарасольказ'явиласявКитаї.
Простийробітникзробивїїдлясвоєїдружини.

ДОСЛІДИ РОЗПОВІДНІ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай текст. Визнач, які речення відповідають малюнку.

У кожного є дім.
Пташки живуть у гніздах.
Звірі — у норах.
Риби — у річці чи морі.
Бджоли — у вулику.
Мурахи — в мурашнику.
А равлик навіть носить свою хатку з собою.

Зоряна Живка

2. Полічи, скільки речень у цьому тексті. Поясни, про що говориться в кожному з них. Ґаджик дізнався, що ці речення називаються **розповідними**. Як думаєш чому? Перевір себе за правилом.

Речення, у якому про щось розповідається, називається **розповідним**.

У **кінці** розповідного речення ставимо **крапку (.)** або **знак оклику (!)**.

3. Побудуй розповідне речення за запитанням Щебетунчика. Запиши його.

Де живуть люди?

4. Прочитай текст. Допоможи Читалочці знайти в ньому недолік.

Ластівки — дуже охайні пташки у їхньому гнізді завжди чисто сміття вони виносять з гнізда у дзьобиках

5. Що цікавого повідомляє цей текст про ластівок? Спиши його, виправивши помилки.

6. Розглянь комікси. Розкажи, що зображено на них.

7. Склади розповідні речення за коміксами. Два з них запиши.

8. Розпитай в однокласників і однокласниць, чи траплялися з ними подібні пригоди. Як вони закінчувалися?

9. Напиши текст (3–4 речення) про те, хто прибирає у твоєму домі чи твоїй квартирі. Яку роботу виконуєш ти?

10. Допоможи Родзинці побудувати розповідні речення з поданих слів.

1. Ведмідь, барлозі, у, зимує.
2. Орли, скелі, гнізда, на, будують.

ДОСЛІДИ ПИТАЛЬНІ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай уривок із книжки про хлопчика Шушу.

Коли Шуша знаходив пір'їнку, то починав думати. **Яка була пташка? Велика чи мала? Як високо вона може літати? Чи вміє стрибати? Чи вміє співати? Чи боїться котів? Де мешкає? Як її звуть і що вона любить?**

За Ларисою Денисенко

2. Поясни, що спільного мають виділені речення. Ґаджик дізнався, що ці речення називаються **питальними**. Як думаєш чому? Перевір себе за правилом на наступній сто-

Речення, в якому про щось запитується, називається **питальним**.

У кінці питального речення ставимо **знак питання (?)**.

3. Прочитай повідомлення Ґаджика. Визнач, яке речення він написав — розповідне чи питальне.

Шпаки повернулися з вирію.

4. Постав запитання до цього повідомлення за поданим початком і запиши. Які речення утворилися?

1. Хто … ?
2. Звідки … ?

5. Прочитай текст. Знайди в ньому недолік. Спиши текст без помилок.

На подвір’ї курка чистила своє пір’ячко Повз неї пробігала мишка Почала вона бесіду

— Що поробляєш, курко

— Пір’я чищу

— А нащо воно тобі От я без нього обходжусь

— Як же я без пір’я Для пернатих воно необхідне

З «Великої енциклопедії про все на світі»

6. Розглянь комікси. Розкажи, яка пригода сталася з котом.

7. Побудуй запитання до кожного малюнка і запиши.

8. Прочитай речення. Постав до нього **три** запитання і запиши.

Пташки приносять велику користь.

ДОСЛІДИ СПОНУКАЛЬНІ РЕЧЕННЯ

1. Допоможи Щебетунчикові і Читалочці знайти серед поданих речень **запрошення, прохання**, **побажання** і **наказ**.

Позич, будь ласка, ручку.
Приходь до мене в гості.
Виконуй правила дорожнього руху!
Будь здоровим і щасливим.

2. Ґаджик дізнався, що ці речення називаються **спонукальними**. Як думаєш чому? Перевір себе за правилом.

Речення, яке виражає спонукання до дії, називається **спонукальним**.

У кінці спонукального речення ставимо **крапку** або **знак оклику**.

3. Поясни, як ти розумієш значення слова **спонукати**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

СПОНУКА́ТИ — змушувати або заохочувати до якоїсь дії.

4. Вибери з поданих речень спонукальне і запиши.

1. Чи любиш ти читати книжки? 2. У книжках є багато цікавого. 3. Будь вдумливим читачем!

5. Утвори з поданих груп слів спонукальні речення і запиши.

1. Подарувати, квіти, мама. 2. Здоров'я, зміцнювати, своє. 3. Старші, допомагати. 4. Піклуватися, молодші, про.

6. Прочитай рекламний текст. Про що в ньому йдеться? Випиши спонукальні речення.

7. Разом з однокласниками й однокласницями придумайте текст для реклами магазину «**Морозиво**». Використайте спонукальні речення. Зроби на аркуші паперу рекламу цього магазину. Розмісти на ній утворений текст.

8. Допоможи Родзинці знайти в тексті спонукальні речення. Випиши їх.

Улітку часто буває гроза. Вона дуже небезпечна. Не ховайтесь від грози під високими деревами. Під час грози не розмовляйте по телефону. Не купайтеся у відкритих водоймах.

РОЗРІЗНЯЙ ОКЛИЧНІ І НЕОКЛИЧНІ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай виразно речення, які записали Родзинка і Ґаджик.

На дорозі багато машин.	На дорозі багато машин!
Дорогу переходь уважно.	Дорогу переходь уважно!

Проведи дослідження!

1. Поясни, чим відрізняються речення в лівій і правій колонках.
2. Які з них треба читати із сильним почуттям?
3. Як думаєш, у якій колонці подано окличні речення? Перевір свою думку за правилом.

Окличні речення вимовляються із сильним **почуттям** *радості, захоплення, здивування, гніву, страху, застереження*.

У кінці окличних речень ставимо **знак оклику**.

2. Випиши з попередньої вправи окличні речення. Поясни, яке з них є розповідним, а яке — спонукальним.

3. Спиши речення. Постав розділові знаки в кінці кожного.

- Як ти поживаєш
- Ура У нас канікули
- Коли цвітуть проліски
- Хлопчики грали у футбол
- Гол Ми перемогли

4. Знайди серед записаних речень окличні. Підкресли їх.

5. Розглянь малюнки. Склади за кожним окличне речення і запиши.

6. За одним із малюнків склади текст (3–4 речення) і запиши. Використай хоча б одне окличне речення.

7. Побудуй окличні речення з поданих слів і запиши.

У, настрій, мене, чудовий.

Я, цирку, у, побував / побувала.

ВИЗНАЧАЙ ГОЛОВНІ СЛОВА В РЕЧЕННІ

1. Прочитай, де провів вихідний день Ґаджик.

У неділю Ґаджик побував на дні океану. Його зацікавили різнокольорові рибки. **Дуже здивувала своєю поведінкою мудра черепаха.** А велика акула навіть трохи налякала.

Це незвичне видовище називається океанаріум.

2. Запиши виділене речення.

Проведи дослідження!

1. Визнач, про кого говориться у записаному реченні. Підкресли це слово однією рискою.
2. Що зробила черепаха? Підкресли це слово двома рисками.
3. Перевір, чи буде зрозумілим речення без цих слів.

3. Ґаджик дізнався, що ці слова називаються **головними** в реченні. Як думаєш чому? Перевір свої думки за правилом.

Головні слова утворюють **основу речення.** Вони повідомляють, яку думку виражає речення.

4. Випиши з речення про черепаху підкреслені слова за зразком.

Зразок: (*хто?*) *діти* (*що зробили?*) *відвідали.*

5. Знайди головні слова в інших реченнях тексту. Запиши їх за тим самим зразком.

6. Прочитай повідомлення Родзинки. Встав пропущені слова. Можеш скористатися довідкою.

А я (*що зробила?*) ... тераріум. Там (*що роблять?*) ... різні змії. Серед скель (*що роблять?*) ... ящірки. На гілці сухого дерева (*що зробив?*) ... хамелео́н.

Довідка: *живуть, причаївся, відвідала, ховаються.*

7. Запиши повідомлення Родзинки без питань. Підкресли головні слова в кожному реченні.

8. Читалочка побувала в шкільному живому куточку. Допоможи їй скласти розповідь про нього. Скористайся малюнком і поданими словами. Запиши утворений текст.

побувала
побачила
сподобались
сфотографувалась

9. Прочитай повідомлення Щебетунчика.

Маленький океана́ріум стоїть у мене вдома. У ньому також ростуть водорості. А між ними плавають рибки. Я спостерігаю за ними щодня.

10. Чи здогадуєшся, про що розповів Щебетунчик? Поясни, чим схожі і чим відрізняються **океанаріум** і **акваріум**.

11. Випиши головні слова з речень, які сказав Щебетунчик.

ПОШИРЮЙ РЕЧЕННЯ ЗА ПИТАННЯМИ

1. Прочитай речення. Назви́ головні слова.

Ґаджик мріє про подорож.

2. Випиши з речення зв'язані між собою слова. Скористайся поданими в дужках питаннями.

Ґаджик (*що робить?*) …
мріє (*хто?*) …
мріє (*про що?*) …

3. Прочитай текст про мрію Щебетунчика. Пошир речення за поданими питаннями. Можеш скористатися довідкою.

Щебетунчик живе (*де?*) … . (*Де?*) … знаходиться аеродром. (*Кого?*) … приваблюють літаки. Хлопчик мріє стати (*ким?*) … .

Довідка: *місто, неподалік, Щебетунчик, льотчик.*

4. Запиши утворений текст без питань. Підкресли головні слова в реченнях.

5. Прочитай подані речення. Допоможи Родзинці перетворити їх на розповідь про її мрію. Використай слова з довідки. Запиши утворені речення.

Мама працює. Вона створює.
Родзинка стане.

Довідка: *модельєр, красивий, сучасний, одяг, також.*

6. Підкресли в утворених реченнях головні слова.

7. Випиши з першого утвореного речення пари слів, зв'язані між собою. Постав питання від одного слова до іншого.

8. Напиши 3–4 речення про свою мрію. Підкресли головні слова в реченнях.

9. Розглянь світлину. Розкажи, ким мріє стати Читалочка. Скористайся поданими словами.

кондитерка

торти

тістечка

10. Прочитай текст. Встав пропущені слова.

Читалочка стане (*ким?*) … . Вона готуватиме (*що?*) … і (*що?*) … . (*Чиї?*) … вироби будуть (*які?*) … і (*які?*) … .

ПОШИРЮЙ РЕЧЕННЯ ЗА ПИТАННЯМИ

1. Прочитай вірш. Розкажи Читалочці, який недолік у ньому є. Поясни, як його виправити.

— Що з весною настає
— Сніг у полі розтає
— А чому то так буває
— Сонце його пригріває

Катерина Перелісна

2. Випиши з вірша розповідні речення. Підкресли в кожному головні слова.

3. Допоможи Родзинці поширити подане речення за зразком.

Птахи повертаються.

Зразок: *Марійка малює. Маленька Марійка малює. Маленька Марійка малює квіти.*

4. Допоможи Ґаджикові скласти речення з поданих слів — спочатку вибери головні слова, а потім пошир речення іншими словами.

Весна, зеленим, землю, килимом, вкриває.

5. Запиши утворене речення. Підкресли головні слова.

6. Прочитай текст. Пошир виділені речення за питаннями, поданими в дужках. Можеш узяти слова з довідки.

Усі знали, що скоро прибіжить весна, і поспішали швидше прибиратися.

Струмки вмивали (*що?*) **… . Земля вкрилася** (*чим?*) **… . Зацвітали** (*які?*) **… квіти. Набрякали бруньки** (*на чому?*) **… .**

За Оксаною Іваненко

Довідка: *земля, трава, перші, дерева.*

7. Запиши поширені речення без питань.

8. Розкажи, як ти ставишся до весни. Що тобі подобається в цій порі року, а що не подобається?

9. Склади про весну розповідь (3–4 речення) і запиши.

10. Розглянь малюнок. Як думаєш, що мама забороняє робити дитині? Поясни чому.

11. Склади за малюнком **три** речення — *розповідне*, *спонукальне* і *питальне*. Запиши їх.

ДОСЛІДЖУЙ ТЕКСТ

РОЗПІЗНАВАЙ ТЕКСТ

1. Прочитай групи речень.

У театрі показували нову виставу. Наша сім'я дуже дружна і весела. У місті є музеї, театри, парки. Глядачі аплодували акторам.

Наша сім'я побувала в театрі. Там показували цікаву виставу. Ми уважно стежили за подіями на сцені. У кінці аплодували акторам.

Проведи дослідження!

1. Визнач, чи зв'язані між собою речення в першій групі.
2. Чи виражає ця група речень якусь одну думку?
3. Визнач, чи зв'язані між собою речення в другій групі.
4. Про що розповідає ця група речень?
5. Поміркуй, яка група речень утворює текст? Перевір свої думки за правилом.

Зв'язані за змістом речення утворюють **текст.** Речення в тексті розміщені **в певній послідовності.**

2. Розпитай в однокласників і однокласниць, чи бували вони в театрі. Що їм найбільше там сподобалось?

3. Прочитай речення. Поясни Читалочці, чи утворюють вони текст.

У лялькovому театрі почалася вистава.
Це Оля з Юрком дістали цукерки.
Усі захоплено дивилися на сцену.
Раптом щось зашаруділо.

4. Поясни, що треба зробити, щоб ці речення стали текстом. Розташуй речення так, щоб вийшов текст. Запиши його.

5. Дай відповідь на запитання Щебетунчика.

1. Чи правильно поводилися діти в театрі?
2. Чому під час вистави не можна їсти?

6. Родзинка зібралась у театр. Розглянь її квиток.

Київський театр ляльок

Пітер Пен

Ряд: 5
Місце: 8
Дата: 14 травня
Початок: 11:00
Ціна: 250 грн

контроль

7. Знайди на квитку відповіді на запитання Родзинки.

1. У який театр зібралася Родзинка?
2. На яку виставу?
3. Коли відбудеться вистава?
4. На якому місці сидітиме Родзинка?
5. Скільки коштує квиток?

8. Розглянь малюнок. Розкажи, що на ньому зображено.

9. Напиши за цим малюнком текст (3–4 речення).

10. Прочитай текст. Знайди в ньому недолік і виправ його. Запиши виправлений текст.

У театрі є певні правила поведінки. Верхній одяг треба залишати в гардеробі. У буфеті запахли гарячі бутерброди. Під час вистави не можна розмовляти.

ДОБИРАЙ ЗАГОЛОВОК ДО ТЕКСТУ

1. Послухай текст.

Якось Щебетунчик залишився вдома удвох з дідусем. Хлопчик узявся будувати корабель із деталей конструктора. А дідусь переглядав газету і промовляв:

— Наші спортсмени готуються до олімпійських ігор. У Карпатах зацвіла долина нарцисів. На вихідні обіцяють хорошу погоду.

— Дідусю, я з'єднав лише кілька деталей. А ти вже встиг дізнатися стільки нового. Як тобі це вдалося?

— Щебетунчику, а навіщо, по-твоєму, існують заголовки?

2. Спробуй пояснити Щебетунчикові, що таке заголовок і для чого він потрібний. Перевір за правилом, чи правильно ти думаєш.

Заголовок — це назва тексту.
Заголовок повідомляє, про що йтиметься в тексті.

3. Визнач, який із поданих заголовків найбільше підходить до тексту про Щебетунчика.

Щебетунчик і дідусь

Для чого заголовки?

4. Прочитай текст. Придумай заголовок.

Ворони вигадують хитрі способи добування їжі. Розкидають по дорозі стиглі горіхи. Потім сидять на деревах і чекають, щоб машини їх розкололи. Тоді збирають смачні серéдинки.

Суху скоринку хліба ворона обов'язково розмочить у калюжі. І тільки після цього з'їсть.

5. Запиши заголовок і два останні речення з тексту про ворон.

6. Разом з однокласником / однокласницею прочитайте заголовок, який дібрав Ґаджик. Поміркуйте, про що йтиметься в тексті з таким заголовком.

Вигадка про їжаків

7. Прочитай текст. Визнач, чи підходить до нього заголовок Ґаджика.

Часто в книжках зустрічаємо малюнки їжачка з рум'яним яблуком чи грибами на спині. Усі впевнені, що їх їжак запасає на зиму.

Відкриваємо таємницю. Їжакам не потрібні запаси їжі. Узимку вони сплять.

8. Запиши заголовок і **три** останні речення з тексту про їжака. Побудуй звукові схеми слів **їжак** і **яблуко**.

9. Прочитай заголовок. Розглянь світлину. Придумай клички тваринам. Склади за світлиною і заголовком текст (3–4 речення) і запиши.

Незвична дружба

10. Допоможи Родзинці утворити текст з поданих речень. Придумай заголовок до цього тексту. Запиши його разом з текстом.

У лисиці хвіст не для краси.
А взимку хвіст захищає лисицю від морозів.
Вона використовує його як кермо.

ДОСЛІДИ БУДОВУ ТЕКСТУ

1. Друзі дібрали тексти про пригоди тварин. Прочитай текст Щебетунчика.

На столі стояв кухлик з молоком.

Кицька його побачила — і захотілося їй молока. Скочила на стіл — та до кухлика. Аж тут лихо. Голова в кухлик не влазить. Скоро кицька зміркувала, що їй робити. Вона почала вмочати лапку в молоко й обсмоктувати її.

Так і застали кицьку над кухликом.

За Борисом Грінченком

Проведи дослідження!

1. Визнач, на скільки частин поділено текст.
2. Про що розповідається в кожній частині?
3. Чи можна їх поміняти місцями?

2. Прочитай правило про будову тексту.

У тексті є **зачин** (початок), **основна частина** і **кінцівка.**

3. Знайди в розповіді про кицьку кожну частину тексту.

4. Прочитай текст Читалочки. Знайди в ньому недолік. Виправ його.

Полем бігла лисиця. А за нею летіла зграя граків. Птахи кидалися на лисицю. Сердито били її дзьобами.

Мабуть, лисиця добиралась до гнізд. А птахи гуртом її покарали.

Двоє мисливців побачили диво.

5. Запиши виправлений текст.

6. Прочитай текст Ґаджика. Допоможи йому придумати кінцівку.

Вудив я рибу.

Раптом щось ударилось об мою спину. Я оглянувся і помітив, як у мій рюкзак залетів горобець і заховався в ньому. А коло мене в повітрі кружляє яструб.

За Валентином Литвиненком

7. Розглянь малюнки. Розкажи, що відбувається на кожному з них.

8. Чи можна скласти за цими малюнками текст? Що для цього треба зробити?

9. Побудуй за малюнками текст (3–4 речення) про пригоду кота і запиши. Розпочни із заголовка.

10. Допоможи Родзинці відновити текст. Розташуй речення у правильній послідовності. Запиши утворений текст.

Він налетів на собаку й ударив дзьобом.
Тут з-за хати вийшов півень.
Пес заскавучав і покинув іграшку.
Пес схопив іграшку.

РОЗРІЗНЯЙ ТЕКСТ-РОЗПОВІДЬ І ТЕКСТ-ОПИС

1. Прочитай два тексти.

Кіт Димок великий і пухнастий. Шерсть у нього сіра, як дим. Хвіст довгий і розкішний. У кота великі чорні очі і маленькі гострі вушка. А ще в Димка пишні білі вуса.

Є у мене кіт Димок. Він полюбляє сидіти на вікні. А ще котові подобається гратися м'ячиком. Мені цікаво дивитися, як Димок язичком вмивається, а лапками втирається.

2. Допоможи Ґаджикові визначити, який із цих текстів називається *описом*, а який — *розповіддю*. Скористайся правилом.

Розповідь — це текст, у якому про щось **розповідається.**

Опис — це текст, у якому щось або хтось **описується.**

3. Спиши текст, який тобі більше сподобався. Придумай йому заголовок.

4. Прочитай текст. Визнач, це розповідь чи опис. Доведи свою думку. Придумай заголовок до цього тексту.

Хлопчик Тико запріг Волохана в свої на́рти. Це такі саночки, що в них запрягають собак.

Волохан швидко побіг. На нартах сидів Тико. Приємно й хороше було кататись. Кілька разів Волохан оббіг кругом хатини.

За Миколою Трублаїні

5. Поцікався в однокласників і однокласниць, чи хотілося б їм покататися на нартах.

6. Напиши текст-опис про зображену на світлині тваринку за поданими запитаннями. Розпочни із заголовка.

1. Хто це?
2. Якого вона розміру і кольору?
3. Якого має хвоста?
4. Які в неї вушка?
5. Що нагадують очі?

7. У Родзинки загубився собака. Вона написала оголошення. Прочитай його.

ОГОЛОШЕННЯ

Загубився собака Сніжок.

У нього біла кучерява шерсть, короткі лапки, закручений калачиком хвостик. Вушка опущені донизу. Носик чорний.

Хто знайде, прошу телефонувати на номер (095) 822-58-49.

Родзинка

8. Розглянь світлини. Визнач, який із песиків належить Родзинці. Доведи свою думку.

9. Допоможи знайти господаря іншого собаки. Для цього напиши оголошення з його описом.

ЗНАХОДЬ СЛОВА, ЯКІ ПРИКРАШАЮТЬ ТЕКСТ

1. Послухай тексти. Поясни Ґаджикові, чим вони схожі і чим відрізняються.

Подув вітер. Зазеленіли поля. Зацвіли квіти. Прилітають ластівки. На кленах з'явились бруньки.

Весняний вітер прилетів з далекого краю. Весна йде полями, заквітчалась квітами. **Ластівки на крилах несуть барвисті стрічки.**

Клен зітхнув, розправив плечі. Зазеленіли бруньки.

За Василем Сухомлинським

2. Поясни, як ти розумієш зміст виділених речень.

3. Який текст, на твою думку, кращий? Поясни чому. Випиши з нього **два** речення, які тобі найбільше сподобалися.

4. Допоможи Читалочці зробити її текст красивим. Доповни його словами з довідки і запиши.

Росла у дворі береза. Узимку її покривав іній. А навесні з'являлись сережки і листочки.

Довідка: береза *струнка, білокора, молода;*
іній *сріблястий, блискучий;*
сережки *довгенькі, жовті, красиві;*
листочки *зелені, блискучі, веселі.*

5. Визнач, який текст утворився — розповідь чи опис. Доведи свою думку.

6. Прочитай і відгадай загадки Родзинки. Назви́ слова, які їх прикрашають.

Квітень жовту фарбу взяв,
моріжок розмалював,
і з-під пензлика розквітли,
наче сонце, диво-квіти.

Із перлин **разочок**,
зелений листочок.
Аромат духмяний
тішить ліс весняний.

7. Поясни, як розумієш значення виділених у загадках слів. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

МОРІЖО́К — густа молода трава.

РАЗО́К (РАЗО́ЧОК) — нанизані на нитку, мотузку чи дротину однорідні предмети.

8. Разом з однокласниками й однокласницями допоможіть Щебетунчикові скласти текст за світлиною і поданими запитаннями. Використайте красиві слова.

1. На чому з'явились котики?
2. Які вони?
3. Кого нагадують?
4. Чому їх назвали котиками?

9. Запиши утворений текст. Розпочни із заголовка.

10. Прочитай текст. Здогадайся, які слова в ньому пропущені. Встав ці слова в текст і запиши його. Підкресли слова, які прикрашають записаний текст.

Зелена шовкова ... вкрила землю. На пагорбах з'явились яскраві жовті ... . Над ними гудуть невтомні трудівниці ... .

ПРИКРАШАЙ ТЕКСТ

1. По дорозі на **пікнік** друзі милувалися природою. Прочитай з однокласниками й однокласницями в ролях їхню розмову.

Р о д з и н к а: Подивіться, у траві блищать срібні зірочки.

Ч и т а л о ч к а: Напевно в доброї Феї уночі ненароком розірвалося намисто.

Щ е б е т у н ч и к: І перлинки розсипалися по траві.

Ґ а д ж и к: А тепер виблискують на сонці, як діаманти.

2. Поясни, як розумієш значення слова **пікнік**. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

ПІКНІ́К — розважальна прогулянка компанією з уживанням їжі на природі.

3. Чи здогадуєшся ти, що друзі побачили в траві? Поясни, чому так думаєш.

4. Запиши подане речення. Встав пропущені слова.

Друзі порівняли росу з (*чим?*) …, …, … .

5. Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць за поданими запитаннями.

1. Хто з вас бував на пікніку?
2. Де і з ким ви його влаштовували?
3. Чим там займалися?

6. Розглянь малюнок. Розкажи, що нагадала Читалочці трава.

7. Дізнайся про враження Читалочки. Для цього утвори речення з поданих слів і запиши. Підкресли слова, які прикрашають речення.

ніжна яка трава і м'яка

схожа на вона ковдру пухову

8. Розкажи, що робить Родзинка. Кого нагадує їй калина?

9. Напиши текст (3–4 речення) за поданим початком. Використай слова, які прикрашають текст. Розпочни із заголовка.

Родзинку привабив кущ … .

10. Розглянь малюнок. Розкажи, що почув і уявив Щебетунчик.

11. Продовж подані речення і запиши. Використовуй слова, які прикрашають текст.

Щебетунчик почув … .

Йому здалося, що … .

А то був … .

Він … .

УДОСКОНАЛЮЙ ТЕКСТ

1. Прочитай тексти. Поясни, чим вони відрізняються.

Раніше Читалочка не хотіла робити зарядку. Не розуміла, яка важлива зарядка для здоров'я.

Тепер не обходиться без зарядки жодного дня. Адже зарядка заряджає людину на весь день.

Раніше Читалочка не хотіла робити зарядку. Не розуміла, яка важлива вона для здоров'я.

Тепер не обходиться без неї жодного дня. Адже ранкова гімнастика заряджає людину на весь день.

2. Поміркуй, як утворилося слово **зарядка** і що воно означає. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

ЗАРЯ́ДКА — фізичні вправи, які виконують для оздоровлення організму.

Проведи дослідження!

1. Випиши з другого тексту слова, якими замінили слово **зарядка**.
2. Поміркуй, для чого використали ці слова. Перевір свою думку за правилом.

Щоб **не повторювати** те саме слово в сусідніх реченнях тексту, його замінюють близьким за значенням.

3. Візьми інтерв'ю в однокласників за запитаннями Читалочки.

1. Чи робиш ти зарядку?
2. Як часто її робиш?
3. Що відчуваєш після зарядки — втому чи бадьорість?

4. Прочитай текст Родзинки. Визнач, який недолік він має.

Я бігаю щодня. Біг піднімає мені настрій. Але від бігу я не тільки отримую задоволення. Біг дуже корисний для здоров'я.

5. Виправ недолік у тексті й запиши його.

6. Розглянь малюнок. Розкажи, хто як турбується про своє здоров'я. Уникай повторів тих самих слів.

7. Кому з дітей ти хочеш дати пораду? Запиши її.

8. Напиши текст (3–4 речення) про те, як ти дбаєш про своє здоров'я. Уникай повторення тих самих слів.

9. Прочитай, як турбується про своє здоров'я Щебетунчик.

Я давно мріяв про тренажер. І ось, нарешті, мені тренажер подарували. Тренажером зацікавилась моя менша сестричка. Ми по черзі займаємось на тренажері.

10. Який недолік має текст у попередньому завданні? Виправ його. Придумай заголовок до тексту. Запиши заголовок і вдосконалений текст.

ПОВТОРЮЙ ВИВЧЕНЕ

1. У Ґаджика є друг Юрко. Прочитай про нього текст. Визнач, якою частиною мови є виділені слова. Доведи свою думку.

Будинок бабусі й дідуся стоїть аж у кінці вулиці. Тут **Юрко** щороку гостює ціле літо.

Він з татом або мамою приїздить автобусом. І перший забігає на бабусине **подвір'я.**

Валентина Бойченко

2. Випиши з тексту виділені слова і поділи на склади для переносу.

3. Склади слова з цеглинок конструктора одного кольору. Запиши їх.

4. Визнач, якому з утворених слів відповідає така звукова схема: .

5. Побудуй звукову схему іншого слова. Порівняй кількість звуків і букв у кожному слові.

6. Друзі почали розповідати про своїх бабусь і дідусів. Прочитай розповідь Щебетунчика.

Я люблю приходити в гості до бабусі. Вона завжди привітно мене зустрічає. Ніжно пригортає до себе. **Говорить теплі слова.**

А як я люблю бабусині пиріжки! Смачніших немає в цілому світі!

7. Випиши з виділеного в тексті речення слова в три колонки. Доповни кожну колонку своїм словом.

ІМЕННИК	ПРИКМЕТНИК	ДІЄСЛОВО

8. Випиши з розповіді Щебетунчика окличні речення. Поясни, як ти їх розпізнав / розпізнала.

9. Разом з однокласником / однокласницею прочитайте в ролях розмову Родзинки й дідуся.

Дідусь: Внучко, просинайся!
Родзинка: Дідусю, я ще хочу поспати.
Дідусь: А порибалити хочеш?
Родзинка: Ой, хочу! Хочу!
Дідусь: Тоді вставай і одягайся.
Родзинка: Я зараз, дідусю!

10. Випиши з розмови питальне речення. Поясни, як ти його розпізнав / розпізнала.

11. Разом з однокласниками й однокласницями придумайте продовження розповіді про Родзинку й дідуся.

12. Напиши текст (3–4 речення) про свою бабусю або свого дідуся. Розпочни із заголовка.

13. Розв'яжи з однокласниками / однокласницями мовну задачку Родзинки. Запиши відповідь.

Дідуся звуть Василь Іванович.
Його внука — Віктор Андрійович.
Як звуть онукового батька?

14. Прочитай повідомлення Читалочки. Чи можна назвати його текстом?

У нього багато світлин.
Мій дідусь фотограф.
Я люблю їх розглядати.

15. Перетвори повідомлення Читалочки на текст і запиши.

ЗАКРІПЛЮЙ ВИВЧЕНЕ

1. Друзі повернулися з екскурсії. Розглянь світлини і здогадайся, де вони побували. Запиши свою думку одним реченням.

2. Послухай текст. Перевір, чи правильно ти здогадався / здогадалася.

У друзів була незвичайна екскурсія. Вони побували в музеї іграшки.

Тут дізнались про історію української іграшки. Побачили, чим бавилися їхні бабусі й дідусі, мами й татусі. Упізнали й свої улюблені іграшки.

3. Придумай заголовок до прослуханого тексту. Запиши його і два перші речення з тексту.

4. Підкресли в записаних реченнях слова, які починаються і закінчуються на голосний звук. Визнач, у якому з них звуків більше, ніж букв. Поясни чому.

5. Прочитай. Доповни друге речення словами, протилежними за значенням до виділених. Запиши утворене речення.

Яких тільки іграшок не було в музеї! **Давні** і … , **великі** і … , **веселі** і … .

6. Прочитай, які іграшки зацікавили Родзинку.

У давнину майстри виготовляли глиняний посуд, дерев'яні меблі. Із залишків глини й дерева робили іграшки для дітей. Із глини ліпили **свистки**, фігурки тварин і людей. З дерева робили **коники**, візочки, іграшкові меблі.

7. Визнач, якою частиною мови є виділені в попередньому тексті слова. Добери до них прикметники й запиши утворені сполучення слів.

8. Прочитай, які іграшки здивували Читалочку.

А ви чули про іграшки із сиру Їх виготовляють у Прикарпатті Дивовижні кози, вівці, олені, коники дуже подобаються дітям Спробуй утриматися, щоб їх не з'їсти

9. Поясни, які розділові знаки пропущені в кінці речень. Запиши питальне і спонукальне речення.

10. Прочитай, якими іграшками захопився Ґаджик.

Ґаджикові сподобались електронні іграшки. Вони мають пульт управління. Стоїш осторонь і керуєш ро́ботом. Це так цікаво!

11. Випиши з тексту про робота дієслова. Усно постав до них питання.

12. Напиши текст (3–4 речення) про те, які іграшки подобаються тобі.

13. Прочитай, які іграшки сподобалися Щебетунчикові.

Щебетунчик не міг відірвати очей від машинок найбільше йому сподобався електромобіль так кортіло покататися на ньому

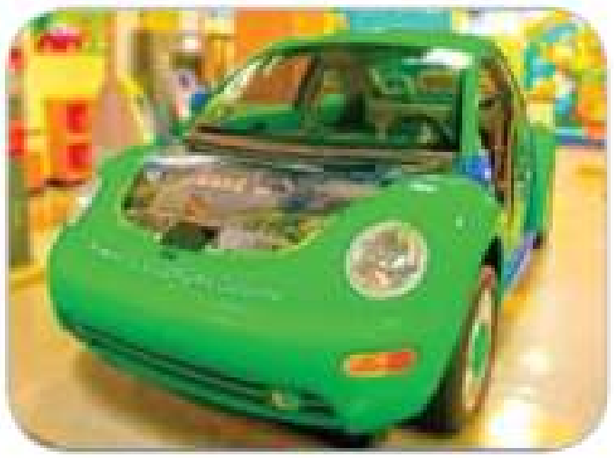

14. Визнач, скільки речень у тексті попереднього завдання. Спиши його. Постав потрібні розділові знаки.

ЗМІСТ

Вступ.....4
Досліджуй звуки і букви, склад, наголос.....6
Досліджуй значення слова.....39
Досліджуй іменники.....54
Досліджуй прикметники.....72
Досліджуй дієслова.....85
Досліджуй числівники.....98
Досліджуй службові слова.....105
Досліджуй речення.....112
Досліджуй текст.....125
Повторюй вивчене.....139
Закріплюй вивчене.....141

Скоро літні канікули.
Відпочивай, спілкуйся українською мовою!
Знаходь нових друзів!

У підручнику використано вірші *Олексія Катрича*, *Д. Клименченка*, *К. Перелісної*, а також загадки, небилиці, прислів'я із сайту «ВЕСЕЛА АБЕТКА» (www.abetka.ukrlife.org);
ілюстрації з вільних інтернет-джерел
(*с. 16, 22, 28, 30, 40–41, 51–53, 58, 61, 64, 67, 72–75, 83, 86, 88–89, 92, 94, 96, 113, 120–121, 123, 128, 132–134, 141–142*)
та матеріали фотобанку *Shatterstock*.

Пономарьова К. І.
П56 Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1 // Київ: УОВЦ «Оріон», 2025. 144 с. : іл.

ISBN 978-617-7712-39-7

УДК 811.161.2*кл2(075.2)

Навчальне видання

ПОНОМАРЬОВА Катерина Іванівна

Українська мова та читання

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти

(у 2-х частинах)

Частина 1

(відповідно до Типової освітньої програми
колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Головна редакторка *І. В. Красуцька*
Редакторка *І. В. Красуцька*
Головна художниця *І. П. Медведовська*
Технічний редактор *Е. А. Авраменко*
Коректорка *О. В. Должикова*

Малюнки художниць: ***Наталі Кущ-Батюк, Людмили Резнікової, Наталії Пономарьової***

Формат 70x100 $^{1}/_{16}$. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 11,664 + 0,324 форзац.
Обл.-вид. арк. 11,30 + 0,55 форзац.

ТОВ «Український освітянський видавничий центр “Оріон”»
Свідоцтво «Про внесення суб’єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 4918 від 17.06.2015 р.

Адреса видавництва: вул. Миколи Шепелєва, 2, м. Київ, 03061

Я МИ ТИ

КОРИСТУЄМОСЯ СЛОВНИКАМИ

ЗНАЄМО І ВИКОРИСТОВУЄМО АЛФАВІТ

Аа	Бб	Вв	Гг	Ґґ	Дд	Ее
а	бе	ве	ге	ґе	де	е
Єє	Жж	Зз	Ии	Іі	Її	Йй
є	же	зе	и	і	ї	йот
Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
ка	ел	ем	ен	о	пе	ер
Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц	Чч
ес	те	у	еф	ха	це	че
Шш	Щщ	ь	Юю	Яя		
ша	ща	м'який знак	ю	я		

Український освітянський видавничий центр «Оріон»